

„Võitlus natsionalismiga ei ole veel lõppenud... Veel suurema püsivusega ja enamlike kindlusega peame me halastamata paljastama igasuguseid rahvuslasi ilma ühegi erandita. Nende vastu ei või olla mitte kõige vähematki armu, kõige vähematki halastust, mitte mingisugust leppemeeleolu. See, kes Nõukogude Liidu ühtsust, kas otsekohe ehk kaudselt, õõnistab, see külvab rahvuslikku vaenu, see on töölisklassi kõige otsekohe sem, kõige tõelikum vaenlane, kui peenelt ta oma tööd ka ei maskeeriks, sest sellega õõnistab ta proletaarse diktatuuri aluseid, sellega töötab ta poola, vene, ukraina kodanluse kasuks.“

Sm. S. V. Kossiori aruandest
Ukraina Kommunistliku partei
keskkomitee ja keskkontrollkomis-
joni novembrikuu ühendatud pie-
numil.

NaisTÖÖLINE ja KOLHOOSNIK

54-55

November-Detsember

„Külvaja“ kirjastus

1933

SISUKORD

	Lhk
Poliitiline osa.	
1. <i>A. Sagittarius</i> — Issanda kiituseks — töölistele kaigast	1
2. Võtame partei XVII kongressi enamliselt vastu . . .	3
3. <i>S. Allermann</i> — Valmistame nõukogude kirjanikkude kongressile	4
Ilukirjandus.	
4. <i>A. Jakobson</i> — Kangelane	8
5. <i>K. Trein</i> — Anna-Maria (lõpp).	16
<hr/>	
6. Erna Alt	20
7. <i>Peno Alnoo</i> — Lahkunud sõbrale	20
8. <i>Netti Kuusk</i> — Erna viimne saatmine	21
<hr/>	
9. Põhja-Kaukaasia naiskolhoosnikkude kiri sm. Stalinile	22
10. <i>M.</i> — Ainult kolhoosides vabaneb naine täiesti, sellest on aru saanud Tikopesa naiskolhoosnikud	28
11. <i>Toimetuselt</i> — Ajakirjandus on partei kõige teravam ja kõige tugevam sõjariist.	

Oktoobrirevolutsiooni XVI aastapäevaks Lenin-gradil sõitnud neli nais-delegaati

Seisavad: 1) Linda Kriis, Struugi Krasnoe raioonist, Mogutovi külanõukogust, V. Kingissepa nim. kolhoosist

2) Ella Heinmann, Struugi Krasnoje raioonist, Domkino külanõuk., „Edasi“ nim. kolhoosist.

3) Kristiine Tarkvei, Krasnogvardeiski raioonist, Rääbise kolhoosist

4) Olga Viira, Krestsõi raioonist, Kamsovo külanõukogust, „Edasi“ nim. kolhoosist.

5) Istuvad: S. Allermann „Naistööliste ja naiskolhoosniku“ vastutav toimetaja ja Netti Kuusk, sm. V. Kingissepa nim. Töölise Haridusemajast.

POLIITILINE OSA

Issanda kiituseks — töölistele kaigast

Oktoobri teise poole algul viidi Eestimaal läbi rahvahääletus, mis võimu andis fashistidele, kes ise end nimetavad „vabadussõjalasteks“, keda enne valimisi nende juhtide advokat Sirgu ja kindral Larka nimede järele sirk-larkalasteks, rahva keeles aga eelmise nime järele lühendatult „vabsideks“ nimetati.

Räägitakse — nimi ei riku meest, sellepärast nimetame neid nende tegevuse sisu järele otsekohe fashistideks.

Teame, et fashism on kodanluse võimuvälitsuse viimane aste. Kaugemale kodanline kord oma arenemises enam minna ei saa. Fashism on kurnajateklassi avalik, ilma igasuguste demokraatia hilpudeta vägivaldavalitsus kurnatavate hulkade üle. Kodanlist ilma järjest sügavamalt halvav majanduslik kriis viib kodanlise korra ikka rohkem ummikusse, jätab vabrikuid pankrotti, kuna selle tagajärjel ikka suuremad hulgad töölisi tööta jääb. Ka töötavates ettevõtetes läheb tööliste elu alatasa viletsamaks. See süvendab ja laiendab töötavates hulkades revolutsioonilist liikumist. Töölised ja kehvad talupojad püüavad revolutsioonilisel teel välja pääseda kriisist, see tähendab — kodanlust võimu juurest minema rookida, tema riigivõimu aparaati — sõjaväge, kohtuid, politseid jne — puruks peksta ja oma uut riiki — proletariaadi diktatuuri — luua ning sotsialismi ehitamisele asuda.

Kodanlus ei suuda enam enda võimukinni hoida demokraatia sõnakõlksudega, muinasjutudena „rahvavalitsusest“, mille aluseks siiski mõnesugused kodanluse riigiaparaadi kontrolli all läbiviidavad „vabadused“ on, sellepärast asubki kodanluse teostama oma otsekohest vägivaldavõimuhulkade üle. Selle avaliku vägivaldavõimuteostajad ongi ninimetatud fashistid. Fashistid suruvad hulki kodanluse võimu alla kõige toorema rusikaõigusega, kõige metsikuma nuudi ja kaitkatantsuga töötavate hulkade turjal. Sellega tahetakse töötavaid hulki hirmutada ja sundida kurnajateklassile alluma.

Eestimaal sundis majanduslik kriis sisse seadma kah niisugust korda, mis olemas on juba mitmes riigis, kus kodanluse klassi majandusline võim nõrgem, sest just niisugustel maadel seatakse eestkätt sisse fashistlik diktatuur.

Fashismi läbiviimise „elavaks jõuks“ on need väikekodanluse hulgad, keda suurkanaluse oma kurnamisega ikka rohkem kitsikusse viib, kes majandusliku kriisi tagajärjel ikka suuremasse vaesusesse langevad, kes aga oma väikeomaniku hingeelu mõjul töolistega minna ei saa, vaid kodanluse laualt langevate palukeste varal väikekodanlusele „haljale oksale“ loodavad tõusta. Neid väikekodanlusi hulki petab kodanlus tühjade, kisarikaste demagoogiliste lubadustega, mille täitmisele ta ise mingil juhul ei mõtlegi. Pimestatud

11. 1934 F
45

väikekodanlised hulgad lähevad siis ajutiselt kodanluse järele, kuni näevad, et kodanlus siiski oma lubaduste peale vaatamata midagi anda ei taha ja ei saagi, siis hakkab väikekodanlusel uus klassiliste väärtuste ümberhindamine ja suur osa nendest võib tarviliku selgitustöö tagajärjel kommunistliku partei poolt proletariaadiga ühes minna võitlusele kodanluse kurnamiskorra vastu.

Ka suur hulk eesti kodanluse ihukaitsjaid — „kaikamehi“, „vabse“ on sellest väikekodanluse leerist, keda suurkodanlus jultunud valega, demagoogiaga tõmbas enda järele.

Faschistidele aitasid võimuletulekul kaasa sotsid, sotsfaschistid. Nad laulsid tööliste unulaule, hoides töölisi võitlusest tagasi, tehes sõnu faschistide vastu, tegudes aga toetades faschistide tegevust võimulepääsuks.

Eriline osa aga selles faschistide võimuletõususes oli pappidel, usumeestel.

Pappide jõuk — see on kodanluse ideoloogiline kaardivägi, kes jumala ja kuraadiga hirmutades hoiab töölisi, kogu töörahvast kodanluse mõju all. Ent majandusekriisi, selle tagajärjel ka kodanluse ikka suurenev kurnamine sunnivad, nagu öeldud, töörahvast kodanluse vastu võitlema. Samal ajal avanevad ikka enam ka töötavate hulkade silmad nägema pappide musta osa töörahva pimestamisel. Selle tagajärg on eesti pappidele vähe rõõmutav. Aast-aastalt kahaneb nende arv, kes end seovad pappide pimestusekoodadega. Pappide häälekandja „Eesti Kirik“ nr. 35, 25. aug. 1932. a., kurdab kurvalt, et 1930. a. võeti kogudustelt 198.309 liikmekaart, 1931. a. aga 177.755, seega 20.554 liiget vähem. Liikmete arvu vähenemise üle oleme kuulnud hädaldamist ka hillisematel aastatel ja pole enam uudiseks, et paljud kogudustest lahkujad üldse mingit usulahku ega usku ei tunnista, vaid avalikult teatavad, et nad on ateistid. Niisugune olukord ajab pappe hirmule. Peavad nad ju siiski tõsiselt rehkendama ka selle sissetulekuga, mida pimestatud „ligimeste“ pügamine nende mustade mandlite taskutesse toob, kuigi see pole ainuke sissetulek.

Niisugune olukord — loomulik asi — ei meeldi pappidele sugugi ja sellepärast pole ime, et ka papid kahel käel ja laial suul faschistide võimuletulekut toetasid, jutustades „kindla käe“ valitsuse vajadusest.

Eriti aga suurenes pappide ülberumal teelotus siis, kui faschistid juba hääletusel enamuse said. Faschistid näitasid, et

nad ehtsate kodanluse esimaadlejatena kodanluse paremast ideoloogilisest sõjariistast — usust — lugu oskavad pidada. Nimelt organiseerisid faschistid — „vabsid“ terves „riigis“ oma võidu puhul „tänujumalateenistusi“, millel papid kõige suurema agarusega palusid jumala õnnistust faschistide kaikkale ja isegi faschistide võitu jumala enda tahtmiseks kuulutasid, kes valimiste ajal olla annud ilusaid ilmu.

Seda seletasid kõik papid nagu ühede põhilausete järele. Tallinna Toomkirikus kriipsutas seda alla papp **Uhke**, teistes kirikutes teised ja kuulaja — linna pisikodanlane pidi igalpool paratamatult tulema sellele ainukesele suursöödikuile soovitavale otsusele, et faschistid tõepoolest jumala tööriistad on. Teab ju võrtspoodnik, kõrtsmik või väiketöökoja omanik vaevalt midagi nendest küsimustest, kuidas või miks tuleb hea või halb ilm. Temal on ka see „jumala and“, kui ta sigureid, kõrikastet või kingi müües oma „kundet“ kümnekonna sendi võrra tüssata saab.

Et kaikamehed tõepoolest „jumalast“ tulnud, seda tõendas papp Stokholm Jaani kirikus (Tallinnas) otsekohe, seletades, et „kõik, mis sündinud Jumalast, võidab“. „Vabsid“, faschistid võitsid — järjelikult on nad kah jumalast, nii papi tarkusetera järeldus. („Päevaleht“ nr. 287, 21. okt. 1933.) Sama papp pillas kapatäie sappi tööliste revolutsioonilisele klassivõitlusele, mis ähvardab kogu ilma pappe jätta lõhikise küna juurde. „Pimedus, mis ei salli valgust, tahtis meie eesti rahva viia saadana värviga Punase mere lainetesse,“ manab papp. Vaat, see „saadana värv“ on küll üks hull asi, kirikus ja kõrtsis igalpool ajab papile võdinad rasvasele ihule, sest ta on just sedasama värvi, nagu see tööliste veri, mida Eestimaa kodanlus pappide ja sotside õnnistusel valanud töörahva parematest võitlejatest juba 15 aastat ja mille valamist faschistid samade pappide ja sotside õnnistusel veel laiendada tahavad, kuna kodanluse hirmuvõdinad „saadana värvi“ eest nende nurjatule südamele ikka lähemale tükivad.

Et juhtivatel faschistidel oma ülesanded tööliklassi vastu, kodanluse võimu eest võitlemisel alati meeles seisaks, andis papp Uhke nii Larkale kui ka Sirgule suutäie seda, mille võtmise juures usklik peab ette kujutama, et see olla tema jumala veri. Oma „jumala verd“ juues peab kodanluse ihukaitsjate-esimaadlejate jõuk muidugi meeles pidama, et tema käskijal, kurnajate klassil, tarvis on tööliklassi verd. Selle valamiseks andis terve väi-

kese Eestimaa suur mustakuumeeste kamp kaikameestele õnnistust, jootes neid ettekujutatava jumala verega, needes „saadana värvi“, mis igalpool töörahva hulki võitlusele kutsub kurnajateklassi vastu, mis kodanlusele unes ega ilmsi rahu ei anna.

Milleks teevad papid lärmi-juubeldust faschistide võidu ümber? Arusaadav. On kodanlus ahmanud viimase õlekõrre järele, avab kodanlus viimase tagavaraklapi, et lasta oma rõgisevale kopsule õhku, eks siis tunne sellele kaasa ka luu kodanluse luust ja liha tema lihast — papp, kui kodanluse kindlam tugi. Eks looda papp kaikameeste võimult lõpuks ka omale tuge, nagu seda Saksa, Poola ja muude maade faschistid juba kirikule annud on, võttes usu ja kiriku oma terrori-riigi erilise kaitse alla, nõudes nälgivatelt kodanikkudelt kirikumakse sunduslikult. Seda vastutulekut loodavad tasapisi ka eesti papid, sellest siis kõrvulukustav hoosianna „karjumine kaikameestele.

Et lugejal kahtlust ei tekiks selle juures, mida need jumala tööriistadeks õnnistatud kaikamehed töörahvale töötavad, et asi lühidalt ja täiesti selgeks saaks, toome ainult ühe väljavõtte Eestimaa tööliste poolt „lorikoguks“ nimetatud asutuse — riigikogu koosoleku kirjeldusest, mis ilmus „Hommikulehes“ nr. 80, 11. nov. 1933. Lugu oli selles, et politseis peksti töötähtsust ja riigikogus esitati kohtuministrile

selle kohta arupärimine. Sel puhul sõna võttes seletas kindral Soots:

„Sündmused ei ole niivõrd suured, et siit midagi erakorralist välja lugeda saaks. Ma tean, et kui lüüakse **pehmesse kohta ja nimelt tagumiku pihta, siis see inimesele viga ei tee, ka ei tea ma, kas see lubatud on, aga ma tean, et see on — väga kasulik.**“

Niisugune on kaikameeste kindrali tööliste üle hirvitav „programm“ — kodanlusele kõik — **töölistele kaigast.** Ja seda töörahva kurnamise, veristamise, nuutimise võimu ruttasid papid õnnistama jumala tööriistaks.

Papid on alati igasugust kurnajate võimu pidanud selleks, kuid just faschistlike kodanlusele kõik — **tööriistaks** peaks näitama tervele töörahva usklikule osale pappide jõhkral klassilist nägu, neid kurnajateklassi hoovikoera kihvu, mis paistavad musta vaga kuue taga. Eestimaa proletariaat ja kehv talurahvas, kes oma ainukese õige juhi — Eestimaa kommunistliku partei juhtimisel oma ridu koondab viimaseks ja otsustavaks võitluseks, saab hindama pappe kui ka kaikameeste kindraleid ühe mõõdupuuga. Töörahvas teab, et talle **väga kasulik** on kodanlik korda ühes tema kindralite ja pappidega uperkuuti lüüa. Meie ei kahtle selle juures, et see aeg lähedal on, kus töörahvas selle kasuliku ettevõtte teostab.

A. Sagittarius.

Võtame partei XVII kongressi enamliselt vastu

Punase pealinna Moskva ja Moskva oblasti tehaste ja vabrikute tööliste üleskutse kõigile Nõukogude Liidu töölistele ja kolhoosnikkudele.

24. jaanuaril 1934. a. kutsutakse meie partei XVII kongress Moskvas kokku.

Kui jaanuarikuul punasesse pealinna sõidavad kokku parteiorganisatsioonide poolt valitud delegaadid, siis näevad nad Moskva, mis viimaste aastate jooksul on muutunud üheks suuremaks tööstuse keskpunktiks. Nad näevad Moskva — tema nute tehastega, vabrikutega, klubidega, haigemajadega, lastesõimedega.

Kongressist osavõtjatele avaneb ülevaade terveist Nõukogude Liidust, mis viimastel aastatel on kasvanud, kõvenenud ja on saanud äravõitmatuks sotsialismi kantsiks.

Terve maa välimus on nende aastate jooksul muutunud.

Meie ei ole unustanud tühje maakohti Uraalis, Siberis ja teistes raioonides, kus

praegu huugavad kõige vägevamad terves maailmas Magnitogorski ja Kusnetski kõrgahjud, kus on käima lastud hiiglasuured keemia- ja kunstliku kautshuki tehased.

Mäletate, seltsimehed, esimest ajaloolist traktorit, mis meie XVI kongressile kingituseks tõime.

Aga nüüd toome unele XVII kongressile tervelt 3 traktori-hiiglatehast kingituseks.

Ja kuidas on muutunud meie põldude välimus! Üksikmajapidajate põlluribade asemel on hiiglamassiivid. Vana adra, noaegse tehnika asemel on traktorid, kombainid ja kõige keerulisemad põllutöömasinad.

Kõik see on meie endi kätetöö, Lenini partei ja meie suure juhi, seltsimehe Stalini juhtimisel.

Aga kas meie juba kõik oleme ära teinud, mis vaja teha?

Ei. Meie, seltsimehed, ei ole veel väga paljudki asju teinud. Meil on veel puudusi. Meie ees seisavad veel hiigla ülesanded — täita võidurikkalt II viisaastak, üles ehitada klassitu ühiskond. Las igaüks meist oma tehases, oma vabrikus mõtleb täna juba, millega ta tahab ära märkida oma poolt partei XVII kongressi tähtsust. Ära märkida seda tähtsust tuleb ainult enamliste tegudega, hea ja ausa tööga.

Töölised ja kolhoosnikud Nõukogude Liidus on hakanud palju paremini elama. Meie maa võimalused on kasvanud.

Vestluses Odessa oblasti eelsammuvate kolhoosnikkudega tähendas seltsimees Stalin, et laiade tarbeainete kaupasad hakatakse nüüdsest peale kaks ja kolm korda rohkem välja andma.

Sõna on nüüd kerge- ja toiduainetetööstuse, kooperatiivi ja riigikaupluse töölistel. Teie peate seda seltsimehe Stalini lubadust enamlikult ja kiires korras täitma.

Naiskolhoosnikud ja kolhoosnikud!

Käesoleval aastal oli teil poliitosakondade abil suur viljasaak ja teie lähete kiirel sammul jõukale elule vastu. Pidage meeles, et õigel ajal tehtud masinate remondist, usinast kevadetööde ettevalmistusest oleneb ära tulevase aasta viljasaak, mis peab veel kõrgem olema kui sel aastal.

Meie palume „Pravda“ toimetust, et tema oma ajalehe veergudel avaks punase tahvli, kuhu tulevad viia need ettevõtted, kolhoosid, kooperatiivid, koolid ja teised asutused, kes täidavad kõige paremini oma töö ülesandeid II viisaastaku täitmisel.

Valmistame nõukogude kirjanikkude kongressile. Organiseerime massilist kirjanduslikku liikumist

Ilukirjandusel on eriti suur tähtsus meie võitluse käesoleval astmel — II viisaastaku põhitulesannete täitmisel — klasside likvideerimises ja klassitu ühiskonna loomises. Ta on üheks tähtsamaks võitluse abinõuks hulkade ümberkasvatuses, võimsaks sõjariistaks kapitalismi jäänuste äravõitmises majanduses ja inimeste teadvuses.

Viimasel ajal, iseäranis peale keskkomitee otsust (23. apr. 1932. a.) kirjanduse- ja kunstiorganisatsioonide ümberkorralduse kohta, on meie nõukogude kirjandus teinud määratusuuri edusamme. Meil on juba oma kõrge kunstiväärtuslik luule, proosa, dramaturgia ja ilukirjanduslikud kirjeldused. Kirjanikkude ridadesse on valgunud palju uusi löökklasi — töölisi ja kolhoosnikke.

Selles tõusus on ka meie eesti nõukogude kirjandus. Ka meil on viimastel aastatel juurde tulnud uusi kirjanikke — löökklasi tööliste ja kolhoosnikkude hulgast. On sirgunud võitluses rahvusdemokratisemiga kindlajooneline — enamline kirjandus. On ilmunud terve rida kunstiväärtuslikke üksik- ja koguteoseid: K. Treini, P. Meiseli, A. Lukini, Peno. Alnovo, A. Terijõe, Valter Juhkumi j.t. sulest.

Nõukogude kirjanduses on elavat peegeldust leidnud küla ümberkasvamise üksikmajapidamiselt sotsialistlikule ühismajapidamisele. On kõrge kunstiväärtusega teoseid, nagu Scholohovi „Podnjataja tse-

lina“, Stavski „Hoovõte“*) ja teised, mis aitavad kaasa kolhoosnikule ja naiskolhoosnikule nende võitluses kolhooside organisatsioonilise ja majandusliku kindlustamise eest.

Meil eesti nõukogude kirjanduses on ka rida teoseid, mis kujutavad võitlust uue elu eest külas — P. Meiseli „Võrgus“, F. Klimbergi „Läbi silmuse“, Ertise „Õigele teele“ j.t. Kuid peame tunnistama, et meie töö sellel alal on veel nõrk ja lonkab tublisti. Eesti nõukogude kirjanduses ei ole küla ümberkasvamise protsessi üksikmajapidamisest ühismajapidamisele kõiges tema täiuses näidatud. Ei ole näidatud seda uut, mis sünnib külas, isegi mitte eesti kolhoosides, Leningradi oblastis, mis eesti nõukogude kirjanikkudele nii lähedal on. Tundub, et meie eesti kirjanikul puudub kindel alaline side kolhooside sisemise igapäevase eluga. Ei tohi ega saa ütelda, et meie kirjanikkudel võimalust ei oleks kolhoosidega rohkem sidet pidada. Vastuoksa, mitmedki meie kirjanikkudest võiksid ja peaksid oma otsekohese töö kaudu seda sidet hulkadega kindlustama. Võtame näiteks Peno Alnovo, kas ei või ta tihemini maale sõita? Võiks ja peaks. Sellega tõuseks tema otsekohese praktilise töö ja ka loomingu omaduslik külge. Või seltsimees Saarts, kes ühes oma viimases

*) Eesti keelde tõlgitud. Võib „Külvajast“ tsellida.

artiklis („Edasi“ nr 177) seab küsimuse hamletiliselt üles: „kas olla või mitte olla?“ Ja leiab, et põhjust on eesti proletaarsel kirjanikul olla, kuid kurdab, et selleks „on vaja kirjanduslikkude reise organiseerimist, et astuda ehitatava elu laboratooriumi selles sündivate kõige mitmekesisemate protsesside sügavaks tundmaõppimiseks“.

Ka seda on vaja, kuid see ei ole veel **peasi**. Meie ei ole neidki võimalusi kasutanud, mis meile

kergemalt kättesaadavad on. Kui meie kirjanikud ei saa mitte Balti-Valge mere kanalile sõita, siis on nii mõnelgi kirjanikul võimalik sõita Leningradi oblasti, eesti kolhoosidesse, kus veel palju leidub, mis meie kirjanik võiks ja peaks oma loomingu rikastamiseks ära kasutama. Võtame näiteks, kolhooside mõju vanadele traditsioonidele, vana moraale ning usuilistest eelarvamistest vabastamisele. Ehk jälle uut tüüpi naise kuju. Hiljuti kaebas mulle Punase-Struugi raiooni üks vana eesti kolhoosnik: „Meie ema on nüüd kõik kodused majapidamise tööd ripakile jättnud. Näe, kindasõrm on harunenudki. Kõik puhkepäevad rüüb kah aina kolhoosis tööd teha. Minu tõrelusele, et kõik kodus lohakilli, nii lapsed kui kodune majapidamine, vastab, et oota, kallis vanamees, kui linnariigile ära anna, küll siis sean kodused tööd jällegi korruga korda.“

Niisuguseid naiskolhoosnikke on meil palju. Oleme neid kirjanduses näidanud? Oleme meie näidanud hulkadele, kuidas niisugune huvitav psühholoogiline murrang kolhoosis on sündinud, et koduperenaise ees, kes paar-kolm aastat veel tagasi ja enne seda kümned aastad ainult kodustest töödest elas ja huvitatud oli, nüüd korruga selle perenaise ees seisavad lõõktööna esiplaanil tähtsad ühiskondlikud ning riikli-

kud ülesanded, ja viimasel plaanil alles kodused tööd ja talitused. Seda kõike ei ole meie kirjanikud lugejatele selgitanud. Ka ei ole meie oma töödes näidanud klasivõitluse iseäraldusi Leningradi oblasti piiriäärsetes eesti küldes valge Eesti mõju, krundisüsteemi, rahvusdemokratismi jne vastu.

Peno Alnovi viimane proosakatse sellel alal „Külm kivi pea all“ on abstraktne,

„teoreetiline“, mitte rahvusdemokratismi kehastamine elavates kunstikujudes, kus näidatud oleks rahvusdemokratismi tema mitmekesisuses tegevuses, kuidas ta oma katsesarvi igale poole ulatanud, kuidas kolhoosnikud tegelises võitluses partei juhtimisel rahvusdemokratismi vastu võitlevad ja meie eesti kolhoosnikud enamlikuks muudavad.

Et meil niisugused teosed puuduvad, näitab, et meie kirjanikkudel, nagu eelpool tähendatud, pundub elav side selle võitlusega kolhoosilises igapäevases töös.

Miks, näiteks, ei sõitnud (ta oleks seda võinud teha) Terijõe, kui kirjanik, maale kirjasaatjate õppust läbi viima, et rohkem tõsta sidet

hulkadega, elavate inimestega kohtadel.

Töö ajakirjanduse alal maal on ka suurel määral töö kirjanduse alal üldse. Harilikult teevad algajad kirjanikud-kolhoosnikud oma esimesi sulekatseid just kõigepealt ajalehes.

Et meie looming veel lonkab, et meie kirjanikud ei ole suutnud anda veel ühtegi tõsisemat tööd, mis kajastaks sotsialistliku ülesehituse töö mitmekesisust, on seletatav suurel määral meie kirjanikkude saamatusega, mittepaanduusega loomingu organiseerimises.

Viimasel ajal käib niisugune joon eesti nõukogude kirjanikkude meeles („Leegid“ nr. 10 ja Saartsi artiklis „Edasi“

Maksim Gorki.

nr. 177), et eesti nõukogude kirjanikkude loomingu tõstmiseks on tarvis, et meil oleks oma elukutselised kirjanikud, milleks on vaja vastavad tingimused luua. See ei ole põhimõtteliselt õige, ja selles ei ole väljapääsetee. Praktilise töö kõrval on ka võimalik ilukirjanduslikku tööd teha — on tarvis, nagu juba eelpool räägitud, sellesse töösse rohkem paindumust luua, nii oma igapäevast praktilist tööd sisse seada, et see ei takistaks, vaid aitaks tõsta kirjaniku loomingu, annaks talle uut ainet, ideesid, tuld ja vaimustust.

Sotsialismi edaspidise ehituse hiiglaülesanded seavd meie ette just ülesande võidelda iseäralise aktiivsusega uut tüüpi kirjaniku-enamlase eest, kes oma igapäevase praktilise tööga otsekohe oleks sotsialismi ehituse praktikaga seotud. Ilma selleta ei või, ei saagi olla täielikku kunstiväärtuslikku loomingu.

Meie nõukogude paremad vene kirjanikud on kõik enamasti ise otsekohe oma praktilise igapäevase tööga — sotsialismi ülesehituse tööga seotud. Scholohov, parema nõukogude ilukirjandusliku teose „Podnjataja tselina“ autor on ise aktiivne raiooni parteiorganisatsiooni tööline, niisama vene kirjanik Panferov on silmapaistvam parteitööline kolhooside ehitustöös. V. Stavski ühes oma viimases artiklis „Leninigradi Pravdas“ kirjutab: „Ma ei oleks suuteline olnud kirjutama ei „Stanitsa“t“ ega oma „Hoovõte“t“, kui ma ei oleks olnud aktiivne tööline Kubanis kulakute likvideerimisel, vilja kokkuostul jne.“

Nii siis, praktilise töö kõrval on võimalik kirjutada ja luua kõrgelt kunstiväärtuslikke teoseid.

Sellepärast jätame oma hädaldamised meie raskustest loomingu alal, organiseerime julgemalt kõik meie olemasolevad jõud loominguks, massilise kirjandusliku liikumise ümber, valmistame enamlikult üleliidulisele kongressile.

Meie eesti nõukogude kirjanikkude orgkomitee peab laiendama juba alanud loominguks diskussiooni, moodustama meie kirjanikkudest ja kriitikuteist brigaadid terve rea küsimuste uurimiseks, nagu sotsialistlik realism, temaatika, dramaturgia, lastekirjandus jne. Tuleb uurida neid probleeme meie eesti nõukogude kirjanikkude loomingu põhjal ja seada üles ja arutada läbi uusi probleeme meie kirjanduse edaspidiseks arendamiseks. Tarvis on kõik teha, et meie eesti nõukogude kirjanikud oleksid vääriliselt ettevalmistatud I üleliidulisele kirjanikkude kongressile, millel üleilmne rahvusvaheline tähtsus.

Käsikäes selle tööga tuleb laiendada ka massilist ilukirjanduslikku liikumist. Tuleb tööd organiseerida mitte ükski „Leekides“, „Kommunaaris“, „Edasi“ kirjanduslikul leheküljel, vaid ka raiooni ajalehtede eestikeelsetel lehekülgedel.

Meie ajakiri „Naistöoline ja naiskolhoosnik“ ei tohi sellest tööst ka kõrvale jääda. Viimasel ajal oleme meie, naiseltsilised linnas ja maal, ilukirjanduse alal maha jäänud. Eelmistel aastatel oli meil juba rida seltsilisi linnas ja maalt, kes katseid tegid kirjanduse alal, ja oli seilal alal juba isegi tagajärgi. Seltsilised Roosi Päll, Linda Hämalov, Netti Pärnasaar, Liia Sokail, Selma Kirsch, Ida Männik j.t., millega selitate teie oma vaikimist? Iseäranis suur nälg on meil lastekirjanduse alal.

Selma Kirsch ja Ida Männik, miks teie ei jatka tööd lastekirjanduse loomises? Miks ei künnä üles teie seda kündmata maad? Asuge jälle tööle. Uurige hästi läbi Maksim Gorki artikkel lastekirjanduse kohta. Sealt leiate suurepäralisi juhtnööre lastekirjanduse loomiseks, sealt õpite, mis ja kuidas lastele kirjutada.

„Naistöolise ja naiskolhoosniku“ toimetuse liikmed, tõstke oma ilukirjanduslikke teadmisi, et aidata kaasa meie ajakirja ilukirjanduse osakonna omaduslikku külge tõsta ja teadlikult kaasa aidata massilise ilukirjandusliku liikumise organiseerimisele, eestkätt naiseltsiliste seas.

„Naistöolise ja naiskolhoosniku“ toimetuse on hakanud süstemaatiliselt meie ajakirja ilukirjanduse osakonnas eesti nõukogude kirjanikkude teoseid (K. Treini, Lukini, Peno Alnovi j.t.) trükkima, et neid propageerida laiades naiseltsiliste hulkades, sest nende koguteosed ja üksikud raamatud ei jõua alati iga üksiku naiseltsilisele lugeja kätte. Sellega tahame äratada naiseltsiliste huvi kirjanduse vastu ja äratada üles ka nende endi seas uusi kirjanduslikke jõudusid. See on üks meie eesmärkidest. Selles sihis otsustas toimetuse moodustada toimetuse juurde ka kirjandusliku konsultatsiooni naistöolistele ja naiskolhoosnikkudele — algajatele kirjanikkudele.

Naiseltsilised linnas ja maal, kirjutage uuest elust, mis teie ümber keeb ja millest teie ise kõik aktiivselt igaüks oma tööalal osa võtate. Meie elu on nii rikas! Iga päev toob meile ikka uusi ja uusi võitlusid. Tööstuses kasvavad järjest uued hiiglaehitused ja veel missugused hiiglaehitused! Kõik on ehitatud kõige uuema maailmatehnika järele.

Põllumajanduses läheneme meie igapäevaga ikka kiiremini ja kiiremini sellele

ülesandele, mida meie suur juht seltsimees Stalin üles seadis: teha kolhoosid enamlikkudeks ja kõik kolhoosnikud jõukateks.

Meil on põhjust ja õigust uhked olla. Meil on millest kirjutada, millest vaimustatult laulda. Kapitalistlikus ilmas seda ei ole. Kapitalistlik ilm on ummikusse jõudnud, kus enam edasikandvaid ideesid ei ole. Eestis kodanline naisajakiri „Eesti naine“ nr. 8 kurdab ahastades: „Eestis valitseb sügav vaimline minimum. Ei sünni siin midagi kaasakiskuvat, inspireerivat, puuduvad ideaalid ja vaimlised tarbed.“

Kirjandus ei olla moes. Üürgada ainult grammofon. Kostuda ainult naiste ja meeste klatsch. Täidetud olla kinod ja kõrtsid. (See muidugi kodanlikes peres. Toimetus.) Selles kultuurvaenulikus, madalpingelises õhkkonnas kirjandust kellegile vaja ei olevat peale väikse lugejaskonna, mis Henrik Visnapuu (eesti kodanlike kirjaniku) näiliselt veelgi õige optimistlikkudel andmetel koosneda proosateose puhul 400—500, luule puhul 100—200 ostjast.

Johannes Barbarus oma viimase luulekogu eelsõnas kirjutab: „Umbes 1100 000-le eesti rahva liikmest on aga ükskõik: kas üldse kirjutatakse, või mis kirjutatakse, seega mu värsikogul on kunstilist ja ideelist vastutust kanda ainult 1 saja inimese ees.“

Missugune kontrast Nõukogude Liiduga! Meie 150 000-ne töötav eestlaste kollektiiv siin Nõukogude Liidus tarvitab rohkem ilukirjandust kui valge Eesti 1 100 000 elanikku.

Üldiselt on aga ennesõjaaegse tiraashiga võrreldes ilukirjandus Nõukogude Liidus tõusnud neljakordseks, kultuuri üldtasapind 10-kordseks. Eriti suured on meie saavutused ilukirjandusel rahvuskeeltes. Enne ilmasõda, tsariajal, Venemaal ilukirjandust peaaegu ei olnudki, nüüd aga anname meie kümnetes rahvakeeltes ilukirjandust välja.

Kapitalistlikus korras ei saa proletariaadi kirjandus areneda, ta võib ainult idusid ajada, ainult tärkavas vormis tegutseda. Alles proletarse sotsialistliku revolutsiooni võit võimaldab proletariaadi kirjanduse täielikku arendamist, tema hiigla tõusu.

Proletaarse kirjanduse kohta tähendas Lenin: „See saab olema vaba kirjandus, sellepärast et mitte omakasu püüdmine, mitte karjäär, aga töötavate kaastunne sotsialistlikele ideedele saavad tema ridadele ikka uusi ja uusi jõudusid võitma. See saab olema iselaadi kirjandus, sellepärast et tema ei ole määratud elulõpustustest tüdinenud naiskangelasele, mitte

igavust kannatajale, rasvaläinud „kümnetuhandelisele ladvikule“, vaid miljonitele ja kümnetele miljonitele töötavatele hulkadele, kes on maa sool, tema jõud, tema tulevik.“

Meie oleme sellesse uude leninlisse ajajärku jõudnud ilukirjanduse alal, kus töötavad hulgad ise loovad esimest korda ajaloos uut vaba kultuuri, kirjandust ja kunsti.

Asjata soovivad naiskodanlased valges Eestis „kirjanduse salongisid“ luua, asjata kutsuvad oma seast üles Jeanne d'Arc'isid, kes tõstaksid Eestis huvi kirjanduse, raamatu vastu. Seda ei suuda tänapäeva Eesti kunagi anda. Kodanluse korral ei ole enam tulevikku, sellepärast ka mitte enam edasikandvaid ideaalisid — milleta aga kirjandus ja kunst ei või areneda.

Tõsine kirjandus ja kunst ning huvi tema vastu tõuseb Eestis alles siis ja ainult siis, kui Eestis proletariaat — klass, kellel ainult tulevik on — meie eeskujul murrab vägivaldse revolutsiooniga Eestis kodanlike korra — eesti faschismi, ja paneb maksma proletariaadi diktatuuri.

Naisseltsilised — lööklased vabrikutes, tehastes ja kolhoosidest, võtke aktiivselt osa ilukirjandusest! Teil on selleks kõik olemas. Teil on helge tulevik, teie ise ehitate uut ilusat elu, teie ümber keeb uus elu, mis hävitab jäädavalt maailmast viletsuse ja ülikohtu. Kõik see uus ja suur otse kisendab selle järele.

Kirjutage elust teie tehastes, vabrikutes, sovhoosides, kolhoosides. Näidake, kuidas kasvavad seal uued inimesed, uute vaadetega, uute arusaamistega. Kirjutage nende inimeste perekondlikest vahekordadest, armastusest, lastekasvatusest, kirjutage kõigest, ainult siduge muidugi kõik need küsimused meie sotsialismi ülesehituse suurte ülesannetega.

Saatke kirjanduslikke küsimusi, kirjanduslike esimesi katseid „Naistööliste ja naiskolhoosniku“ toimetusse. Toimetus tuleb kõigile algajatele naiskirjanikkudele vastu, annab neile nõu ja näpunäiteid, kuidas kirjutada, millest kirjutada.

Toimetus püüab ka kõik teha, et oma ilukirjanduslikku osakonda laiendada, tema omaduslikku külge tõsta ja luua rohkem sidet lugejatega, kuulda nende arvamisi ühe ja teise kirjaniku teose kohta.

Veel kord, naisseltsilised, püüame nii teha, et ka meie väärikselt aitaksime kaasa I üleliidulist kirjanikkude kongressi ette valmistada.

Sonni Allermann.

ILUKIRJANDUS

August Jakobson*)

Kangelane

1.

Anna Katriin hilines oma masina õlitamisega ja lahkus kudumissaalist viimsena. Käed sinise töökitli taskutesse surutud, läks ta pikkamisi astudes ukse poole, mille kaudu tuli parajasti sisse vana kojanaine. Oli kuidagi veider tajuda kõikjal enda ümber toda surnud vaikust, mis näis nüüd varitsevat hämarates nurkades, seisvate masinate vahel, raskete kivialuste taga, millele toetusid piklikud kudumisteljed. Ei ähtki häält kuski, ei ainustki raudset südametukset, millest oli seni tasa-tasa võbisenud isegi maapind ümber vana vabriku. Ja pildi sellest alanud tardumisest sügavale mällu litsunud, pöördus ta trepist alla, astus üle munakividega sillutatud hoovi ning avas kontori eesruumi viiva halli ukse, mille tagant kostis talle otsemaid kõrvu segane kõnekõmin.

— Oli sul vaja seal veel oma aega raisata... kui sind ennastki enam tarvis pole, — ütles talle luine moor, kellega ta kõrvuti töötas. — Jätnud kõik nii, nagu see on. Hehehe. Roostetagu! On's sinul sellest kahju, hõh?!

— Pole siingi kuigi mõnus oodata... inimene inimeses kinni, — vastas Anna Katriin.

*) August Jakobson on valge Eesti kirjanik. Meie ei too tema juttu siin mitte selleks, et propageerida valge Eesti kirjanikke, vaid selleks, et näidata, missugusesse äärmisse viletsusse on tänapäeva kapitalistliku ühiskonna tingimused Eestis proletariaadi paisanud, millest isegi vaikida ei suuda niisugune kirjanik, nagu August Jakobson, kes oma eelmistes teostes (Vaeste-patuste alev ja teised) on tuntuks ja tööliste liikumise võltsija, kui selle liikumise otsekohene provokatsiooniline moonutaja. Kuid, kui andekas kirjanik, rea l'et, ei saa ta seda kohutavat tõde, mis praegu Eestis nii kisendav ja nii massiline on, maha vaikida. Kirjanik kujutab seda viletsust äärmiste teravate kisendavate värvidega, mis kriipsutab alla kapitalistliku korra kordusi, kuid kui väikekodanline intelligent, ei suuda ta suud välja jätasuteed sellest viletsusest näidata, kui ainult enesetapmist.

Meie aga, ehitades siin Nõukogude Liidus võidurikkalt sotsialismi, teame ja ühes meiega kõik teadlikud nasseltsilised vaiges Eestis, et on teine väljapääsutee klassivõitluses kapitalistliku korra vastu, ja see on selge korra vägivaldses revolutsioonilises hõivamises.

Sellepärast kõik teadlikud nasseltsilised Eestis ei heida meelt kõigi raskuste peale vaatamata, vaid koonda ad ikka tihedamalt oma ridu, et hävitada jäädavalt kapitalistlik kord — fashnism Eestis.

Toimetus.

— Kükitanud's parem väljas pingil!
— turtsus kirju rätikuga tüdruk, kes teda ei sallinud.

Ja oma peaaegu sinakasmusti juuksekahe kõrvade taha lükates, kostis Anna Katriin nüüdki mingi vaikse sõbralikkusega:

— Kellele ma's selle hooletusega kätte maksan? Pole mul vaja pärast kuulda, et ma pole teinud, mis minu kohus oli. Nüüd ma aga tean, et ma täitsin oma ülesande kuni viimse silmapilguni. Ja omagi süda on rahul.

— Hähähä... Visatakse uulitsale ega hoolita midagi su edaspidisest olemisest. Aga sinu süda peab veel rahul olema ühe kudumistelje pärast, et see ikka ilusasti puhas oleks. Ptüü! — ütles keskealine naine, kes seisis taist veidi pahemal.

Anna Katriin, katkestamata oma pehmet naeratust, tahtis jälle midagi vastata, kuulis aga samal hetkel end hõigatavat ning hakkas kannatlikult trügima kassa suunas. Kui ta avatud luugi ees seisma jäi, hingeldas ta kergesti. Nagu eelmistelgi kordadel, nõnda ta nägi ka täna ainult palga maksja suuri, üle suu rippuvaid vurre, selle voltidena valgele rinnaesisele langetavat prisket kaela ja jämedat hõbeketti, mis väljus vesti pahempoolsest taskust. Korruga ta pead läbis lapsik, põhjendamatu kujutelm, et teda ehk siiski veel ei vallandata... ainult teda üksi... Ja mõlemad küünarnukid kulunud kassalauale toetanud, ta kummardas pea veidi alla ning ootas kannatlikult, kuni teda viimaks kõnetleti:

— Sa võtsid läinud nädalal kolm krooni ette, — ütles mees võre tagant.

— Jah, — kostis ta vaikselt.

— Kirjuta alla, — kõlas taas läbi ümmara luugi avause.

— Kas see ongi's... viimane?

— Muidugi viimane. Ei saada ju sind leival hoida, kui terve vabrik seisma jääb.

Oma nime madalate, arglikkude tähtedega paksu raamatusse maalinud, võttis Anna Katriin palga vastu, luges selle veel kord hoolikalt üle, surus rahad pihku kokku ja tundis järsku vajadust nutma puhkeda. Ent ta sai endast kohe jälle võidu ja hakkas mööda tulnud teed tagasi nihkuma, ukse poole, mis seisis nüüd pärani. Üle ootavate kaaslaste peade paistis talle vastu veemaja maakividest nurk

ja kohe selle kõrvalt tükike helesinist suvetaevast, mida piiras teisalt vabrikupargi laiguline lehestik. Ja läbi umbse eeskoja välja astunud, ta pöördus kohe kodu poole, väikestest valgetest majakestest koosneva aedlinna suunas, mis asus kalevivabriku ja südalinna vahepeal.

Olles mõni minut kiiresti edasi sammunud, kaotas ta siiski tasakaalu ja hakkas närvilikult luksuma. Issand, nõnda see ongi nüüd siis sündinud, see suur õnnetus, mille lähenemist ta oli aimanud juba mitu nädalat. Kogu aeg enda ümber vaikse suvepäeva leebust tundes, ta mõtles pikkamisi ja ahastades, et tänasest peale on temagi üks neist paljudest, kes nuruvad poodides võlgu, saadavad lapsi uulitsale kerjama ja räägivad igal võimalikul juhul oma kisendavatest hädadest. Kuna ta teadis liigagi hästi, et selle mõne krooniga, mis ta praegu endaga ühes kannab, suudab ta oma kahel lapsel hinge sees hoida ainult mõni päev, muutus ta nuttaiva meeleheitlikumaks ja ta ahastus aiva sügavamaks ning lootusetumaks.

Kui ta vabrikuagulist välja jõudis, suundus ta mööda kahe kartulipõllu vahel sirguvat rada alla, sinna poole, kust ta nägi endale vastu paistvat teistest eraldi seisvat, rohelisteks võõbatud ühekordset majakest. Kuivad kasteheinad riivasid ta paljaid sääri, lapi kaupa pruuniks kõrvenud rohi kahises kingade all, kaugemal liikus kollane rukis, lainetama pandud vaevu-tajutavast soojast meretuulest. Siis ruttas ta poole timutipäid ja vormilehe tumedaid varsi hõljuma panev tilluke olen-dike, — vigase esikäpaga hulkurkoer, kelle ta oli päästnud südatalvel paratamatust nälgasurmast. Ning sel ajal, kui ta kummardus looma paitama arevile aetud sõrmedega selle ülespööratud paljast kõhtu puudutades, hakkasid ta kõrvu kostma juba lastegi rõõmsad kilked — talle nii imelisel-omastena tunduvad korratud häälditsused, mille ta nagu ei osanudki enam kujutleda oma töölt tulekut.

Ta naeratas endamisi ja tõmbas silmad vidukile, et näha paremini. Jah, seal nad juba ongi, see tüdruk ja see agar poisipõrmuke, kelle endises korteris rikutud tervis näitab jälle paranemise poole! Ta seiras pikkamisi pahemale pöördudes kaht üle kaerapõllu paistvat valget peakest ega eemaldanud neilt pilku enne, kuni nad seisid üsna ta juures, lõkendavate nägudega, väikesed punased suukesed avatud kiirest lõõtsutamisest.

— No, kuhu te mul's tormate, mis?

Kas tädi Alma on kodu? — küsis ta õrnalt, tõrjudes mõlema käega eemale käiku takistama kippuvat koera.

— On küll, — vastas tüdruk, — magas. Ja nüüd hakkas tõusma. Vaat meie aga tormasime sinule vastu. Kas sa said nüüd päriselt lahti, mamma?

— Jah, nüüd ma sain päriselt lahti, — ütles Anna Katriin.

Poiss, hoides teda seelikuhõlmadest, hüüdis liigse rutu pärast komistuva häälega:

— Siis... siis... lähme ka marjule. Senta ja Senta-mamma käisid täna. Nae... kuule, sihukesed korvitäied töid kohe.

— Oled n'd sina mõni marjule tuleja, sina, naaskel, — ütles Anna Katriin ja naeris jälle. Ning hoides lapsi käekõrval, ta hakkas taas edasi minema, silmad mõtlikult kinnitatud kõrges rohus kepslevale koerale, kelle pruunikad karvad läikisid eredates päikesekiirtes.

Ta jõudis koju juba mõne minuti pärast, avas väikese jalgvärava ning astus kandlisse, puhtasse hoovi. Selle päramises sopis ta nägi askeldavat palja pealaega vanakest, kingseppmeisterit Koter-manni, oma korteriperemeest. Väike viljapuaed, mis algas kohe uulitsaveerest, tukkus liikumatuna kuuma keskpäeva umbses leitsakus. Ja Anna Katriin ütles, pühkides rätinurgaga üle higise otsaesise, kuna käimine oli teda tublisti roiutanud:

— Põud hakkab juba liiga tegema, isand Juudas. Nae, ei tule ega tule veel vihma, olgu küll, et inimesed seda pikisilmi ootavad.

Vaar noogutas talle mesimagusa lahku-sega. Jah, nõnda see sündivat alati, kui ülbus ja patumeel maailmas pidu peavad, sõnas ta. Olles jumalakartlik, ta ei unustanud igal võimalikul juhul meelde tule-tada kallakut teed, mida mööda sammutakse praegu põrgu poole. Aga Anna Katriin ei saanud talle veel vastatagi, kui maja otsaaken lahti lükati ja Alma Mattiase hele pea nähtavale ilmus. Toetanud küünarnukid kahe aaloe poti vahele, ütles tüdruk varjamatu sapilisusega, mis näis vastu hõõguvat isegi ta pehmefest, sinakashallidest silmadest:

— Mis põrgu poole? Kes sammub põrgu poole? Ja kuigi mõned inimesed elavad patumeele järele, mispärast nendega ühes ka süütuid karistatakse? Uulitsad kubisevad nälgijatest, kes ei suuda end enam toita... paremgi tahtmise juures. Milles on nad eksinud, palun väga? Ja mis paha on teie armulisele jumalale teinud kõik need viie- ja kuueaastased,

kelle nuttu te võite kuulda nüüd igal sammul, kui nad mõodakäijatelt sente kerjavavad? Härra Kotermann, härra Kotermann, kui te jälle kord oma jumalaga kokku satute, siis viige talle minu poolt terviseid. Ja ütlege, et mul on talle pajatada nii mõnigi mõnus sõna selle kohta, kes ta on ja kuipalju ta õieti maksab veel ühe aruka inimese ees. Kui ta tõepoolest olemas on ja kõike seda sündida laseb, mis praegu maailmas sünnib, siis ta on kas... purjus või unine. Hehehe.

— Laps, laps, sul on terav keel. Ja see ei ole mitte hea, — ütles Juudas Kotermann.

— Mis tähendab teie nõndanimetatud jumala juures üks terav keelgi, — vastas Alma Mattias, kehitades põlglikult õlanukke.

— Kõik, mis maailmas sünnib, sünnib ainult õigust mõõda, — ütles vanake.

— Või õigust mõõda! — hüüdis tüdruk, — kena õigus see teie issanda jumala tänapäevane õigus...! Need, kes peaksid tõesti natike karistada saama, elavad ja priiskavad nagu maugud ega tunne puudust üheski asjas, meie aga, kellel pole patu tegemiseks vaba aegagi, istume kõrist saadik hädades ning viletsuses. Kividki kisendaksid ja valaksid haledusepisaraid, nähes vaevalt põlvepikkusi inimesemaimuke si värvate taga armuandi paluvat ja iga suutäie leiva järele koerakutsikatena jahti pidavat, teie jumalale see teeb aga nähtavasti lõbugi veel. Püü! Ei taha mitte kuulutada enam... sihukest rumalat juttu.

Ning pöördudes Anna Katriini poole, kes jälgis seda vaidlust ühtviisi sõbralikult naeratades, ta küsis sõnahaaval: — Noh... läbi? Oled's nüüd vaba, nagu... linnuke taeva all?

— Olen küll, — vastas Anna Katriin.

Juudas Kotermann vaatas vagal ilmel üle oma suurte raamprillide. Viivu pärast ta ütles:

— Ja seisab siis seegi vabrik? Jälle üks juures. Ei ole mina küll veel nii kurje päevi üle elanud, kui nüüdsed. Aga ma olen juba vana mees. Jah, ma olen juba väga vana mees.

— Näed sa, — naeris Alma Mattias, — mina pole tööd näinud juba kahel kuul, viimnegi hilp istub juutide ja harjuskite paunas. Nüüd on Katriingi kuival... oma kahe lapsega. Jumal? Raputagu ta's endast kord oma igavene laiskus ja tulgu appi. Mis ta meid piinab, kui tal võim meid aidata oleks.

— Need on keerulised asjad, tütreke. Ärme neist parem räägimegi, — ütles vaar.

Kuna lapsed rahutult toa poole kippusid, astus Anna Katriin mõõda madalaid puustasteid üles, läbis väikese valgekse lubjatud kõogi ja jõudis tillukesse ruumi, mille tagaseinast viis eesriietega varjatud uks edasi Alma Mattias poolele. Tundes igas oma jäsemes tinarasket väsimust ja oma hinges nukrat lootusetust, ta istus kohe voodiveerele, toetas küünarnukid põlvedele ja jäi tükiks ajaks liikumatuna enda ette vahtima, pikad tolmused sõrmed surutud vastu meelekohti. Ta pilk riivas kord kummutil seisvat klaasvaasi kuivanud kanarbikuga, kord vana seinakella, mille tiksumine näis jagavat maja täitva vaikuse pikkuselt võrdseteks juppideks, peatus hetkeks kahel kütte kujutaval, luitunud tapeti tagapõhjal vaevalt eraldataval õlitrukil ja pöördus siis läbi akna välja, sinna poole, kust paistis talle vastu viljapõldude lagedus, äärestatud ühelt poolt helesinise, pilvitu põuataevaga, teisalt aga kalevivabriku raskete hoonetega. Ja taas pikkamisi tõusma hakates, et vahetada töökitlit koduse sitsikleidi vastu, ta hüüdis vaikselt:

— Alma.

— Noh, mis on? — kuuldus kardinategant.

— Kas sa täna kuski vaatamas ei käinudki? Elli ütles, et sa olevat alles tõusnud... Miks sa ei läinud?

Tüdruk astus laisalt üle läve, istus kolmejalgsele pingikesele ja krimpsutas pahuralt nägu. Ta oli valgevereline, sihvakas ja kuivetu. Kui ta muigas, tekkisid ta suu ümber lühikesed kibrakesed, mis ulatusid kuni kitsaste ninatiibadeni. Sõrmeotsadega lauale põristades ta ütles vähese vaikimise järel:

— Miks ma ei läinud? Noh, on sellest veel mingit kasu? Hulgu paar tundi asjatult tänavast tänavasse ja suurenda ainult oma niigi juba hirmust sõõgiisu. Ei, eila oli viimane! Muuseas — vaata mulle tähelepanelikult otsa. Arvad sa, et ma ei leiaks omale... noh... sõpra, kes mulle mõne krooni maksaks?

— Ära aja rumalusi! — keelas Anna Katriin.

Tüdruk naeris vihaseks.

— Rumalusi? — küsis ta, — niisparast rumalusi? On siis mõistlikum ennast puhast hoida ja viimaks nalga kärvata? Täna väga! Iga inimene elab kõigepealt kõhuga. On see tal korralikult täis, võib ta ka... viisakaks jääda. Pole tal aga enam ivakestki alla neelata, siis ärgu ta

püüdku Jeenuveevat mängida. Minul on sellest asjast villand. Juba täna õhtul saab välja mindud ja teravamalt ringi vaadatud. Võib-olla, et homme söön patusena seda leiba, mida mul pole õnnestunud teenida... teisel teel. Sest see Juudas Kotermanni jumal just midagi sihukest ju ootabki. Eks teeme talle's nalja nagu kord ja kohus.

— See on tõesti rumal, mis sa siin räägid, — ütles Anna Katriin peaaegu õrnalt.

— Eh, sinagi jäta oma vagatsemine! Kui sind rusikaga lüüakse, miks sa siis sõrmeotsaga paitad? Kes sind kiidab, kui sa väikid ja ainult teki all ohata julged? Mitte keegi! Ma usun, et sa pole oma elu jooksul veel kärbestki vigaseks löönud... Aga nüüd sa pead vaatama, kuidas su lapsed tühja kõhtu kannatavad. Kui ma sinult praegu küsiksin, ütle mulle, mitu päeva sa saad läbi rahaga, mis sa täna ligi tõid? Ah?

— Ma ei tea. Nädala keskpäigani ehk, — ütles Anna Katriin.

— Ja mis sa siis peale hakkad? — päris tüdruk.

— Tuleb abi paluda, — kõlas nukker vastus.

— See on täpipealt sama, mis kerjamine, — ütles Alma Mattias. Ning tõustes taas, ta lisis pikkamisi: — Pane tähele. Tuled mulle järele nagu pole midagi. Ja võid veel jumalat tänada, kui sellelgi ajal tööpuudus majja ei löö. Suvitajaid ju on, kelle veri alati toiduainetest kihiseb ja üle ajab. Hehehe. Noh, ma ei taha prohvetit mängida, aga seda ma ütlen päris kindlasti, et muud ei jää üle ei sinul ega minulgi. Ja kurku ei kriimusta katki seegi leib.

Kui ta vilvu pärast tagasi oma tuppa läks, tõusis Anna Katriin, vahetas kingad pehmete tõatuhvlite vastu ja peitis raha kappi, üsna sahtli põhjale, otsegu kardaks ta, et keegi võiks selle sealt varastada. Mida ta ka tegi või kuhu ta ka läks, ikka käisid lapsed ta kannul. Ta teadis küllalt hästi, mida nad ootavad, kuigi nende kannatlikkus pani ta jälle kord imestama. Siis võttis ta poisid sülele, tõmbas tüdruku vastu oma väsinud põlvi ning ütles hellal:

— Noh, nüüd ma olen kõigi talitustega valmis. Hakkame's teed keetma. Aga tee nüüd kähku, Ellike. Otsi kapi vahelt tükk vanu ajalehte, hakatiseks. Sest laastud ei võta ehk tuld ilma selleta.

— Küll nad juba võtavad, mamma! — hüüdis tütar rõõmsalt.

— Aga vaata, et sa suitsu tuppa ei lase, — õpetas ema.

Ta võttis pange ja ruttas välja, lapsikka veel süles.

Ning üle päikesekiirtes helkiva hoovi minnes, ta vaatas jälle helesinisele taevale, millel polnud endiselt näha ainustki pilvekübet.

Tuul hakkas tugevnema.

2.

Anna Katriinile saabusid rasked ajad. Ehkki ta tegi meeleehtlikke katseid kustki uut teenistusekohta leida, ei olnud tal ometi õnne, sest vabrikutes ja töökodades, kus ta vaatamas käis, öeldi talle, et uste sulgemine olevat nüüd ainult aja küsimus rikkamasteski ettevõtetes. Näis, nagu ei teaks kogu maailm enam, mida tähendab muretu läbisaamine ja täis kõht. Ning iga kord, kui Anna Katriinile sattus tänavatel vastu nāruseid, hulkuvaid lapsi, kes sirutasid mõödakõndijate poole oma arglikke käekesi, löikas ta südamesse valus piste, kuna talle meenusid otsemaid ta oma väikesed.

Aga viimne tagavararaha sulas ta näpude vahel kokku otse hirmu sisendava kiirusega.

Ja ühel hommikul ärgates, ta teadiski juba, et tal pole enam sentigi kapisahkli, mille eest muretseda leiba või tuua lastele veidi piima.

Nagu tavalisti, nõnda ta läks tänagi välja, kuigi ta oli juba ette kindel, et teda kuskil ei vajata. Kuid ta oli liiga väsinud kestvast meeleehtidest, iga silmapilk kokku langemas nārivast ahastusest ning nõrkemas kauasest alatoitlusest, kuna ta püüdis kõik olevad võimalused kullutada oma tütrele ja oma väikesele pojakesele. Ja katkemiseni süvenenud pingutusest tasa luksudes, ta pöördus vabrikuaguli poole, kus elasid ta vanad töökaaslased, selle asemel, ei suunduda linna eelmiste hommikute eeskujul.

Ent kõikjal, kuhu ta ka sisse ei astunud, võttis teda vastu tusk ning meeleehtide. Pea igas majas ja igas toas ta kuulis nüüd räägitavat aiva puudusest. Inimesed, kes olid end seni läbi elu surunud otse kangelasliku visadusega, konutasid nüüd vaiksetena oma hirmunud mõtete taga. Ning tollelt ringkäigult umbes lõuna paigu tagasi pöördudes, Anna Katriin teadis tänagi, et kõik praegusaja lootused on asjatu enesepete, millega ei maksaks end tõesti enam vaevata.

Kui ta tühja tänavat enda ees nägi, ei suutnud ta mõelda millelegi peale nälja. Ta läks pikkamisi mööda jalgteed edasi, nõrkusest taarudes ja langetatud ripsmete alt otse enda ette vahtides. Viimaks pilku tõstes ta nägi väikest lasterühma, temagi omad teistega. Kuna ta teadis juba ette, mis talle varsti õeldakse, ohkas ta sügavasti.

— Kus sa käisid, mamma? — küsis Elli, joostes talle vastu.

— Mis sa sellest's nii uurid, — ütles Anna Katriin ja katsus naeratada,

— Millal me süia saame? — küsis poiss nutuselt.

— Tead sa... me arvasime Antsuga järele... Ja me mõtleme, et me saime teiba viimast korda eile hommikul, — seletas tüdruk omagi poolt.

— Aga kapis seda ju on veel, — hakkas poiss korraga virisema.

Ja Anna Katriin ütles kõrvale vaadates: — Noh, kui on, küll ma's täna juba annan teile mõlemale... Ma hommikul... ei leidnud.

Häbenedes endamisi seda süütutki valeskest, ta võttis lapsed käe kõrvale ja läks nendega ühes koju, saadetud tänagi koera heledast haukumisest. Juigemata pilku tõsta enda läheduses ootavatele nälginud kogudele, ta tõi külma teevee lauale, vaajas igale oma klaasitäie ning võttis siis lukustatud seinakapist paarinaelase sepikukontsu — oma viimase toidutagavara. Ehkki poiss ning tüdruk näisid tundvat varjamatut ihaldust oodatava palukese vastu, ilmutasid nende õhetavad näod siiski kergelt peitumust, sest nad ootasid juba mitmendat päeva midagi paremat. Anna Katriin kuulas lauale nõjatudes tasast närimist.

— Aga mamma, miks sa ise ei võta midagi? — küsis Elli äkki.

— Mul ei ole isu, tütreke, — ütles Anna Katriin neelatades.

Kuna lapsed taas välja läksid, rõõmsad oma muretuses, tõusis ta ohatas ja hakkas lauda koristama. Ta vaatas teekannu, mõtles, et sellest jätkub õhtukski, pesi klaasid puhtaks ja lukustas jälle kapiukse. Toas oli umbne ja kuum, kärbsed sumisesid, üks ämblik oli laskunud laest alla ja hõljus oma peenel niidil, otsides kohta, kuhu kinnitada püünist. Siis lõi kesksuvises päikeses hõõguvate põldude vahelt läbi tügev tuulehoog, mis pani aknaraamid tasa nagisema ja paiskas virvendavasse õhku suure kahmaka halli maanteetõlmu.

Koikale heitnud, et vähe puhata, tundis Anna Katriin korraga valusat meeleheidet, mis torkas ta rindu järsu ja piina tekitava õukuena. Ta asetas käed risti kukla alla, vaa-

tas ükshaaval pea kõiki laepapisse löödud laiapealisi naelu ja hakkas endalt korduvalt küsima, kas maksab üldse enam jatkata seda ebaühtlast heitlust, mis on tal juba halvanud kogu tema elutahe. Kuna ta ei näinud ette ainustki võimalust kauemaks veepinnale jäämiseks, hakkas ta kibedasti nutma, mõeldes kogu aeg oma lastest.

Kui ta sääli ikka veel nõnda arutas, ehkki kuhugi välja jõudmata, tuli ta üle äkki sügav, tinaraske uni, halvates lõpuliikult nii ta keha kui tema vaimu. Ta magas nõnda ligi kolm tundi, kuigi talle endale näis, nagu oleks kojutulekust möödunud kõige enam kümmekond minutit. Uni oli aga täiesti läinud, jäsemetes pakitses uus jõud, võidelda tahtmine oli jälle tagasi tulnud. Üks rõskuseputukas kukkus laest alla, püüdes kiiresti põgeneda üle ta rinnale asetatud käsivarre. Ja katkematut näljatunnet igas oma keha koes tajudes, ta tõusis pikamisi, heitis pilgu tasa tiksuvale seinakellale ning läks siis välja, äsja pühitud hoovile, kus hüpplesid kollakad päikeselaigud.

— Või noorproua on siis üleval juba, — ütles kingsepp Juudas Kotermann, toksides avatud akna ees vana sääresaabast, — käisin ennist sinu pool sees... Aga nägin, et sa magasid. Täna sõidab siit mööda palju autosid ja ma mõtlesin, et oleks parem, kui sa seda tead. Võib ju juhtuda... Jooksevad teised alati maanteel... On's meil kellelgi tarvis mängida jumala armulikkusega?

— Ega see olekski nõnda halb, kui nad otsa saaksid, — ütles Anna Katriin.

— Oi, — ütles vaar, — küll on noored inimesed aga korraga hulluks läinud... Kes tohib's sedasi rääkida!

— Aga milleks nad ikka piinlema peavad? Oleks kord juba lõpp. Siis saaksin isegi neile järele minna, — lausus Anna Katriin, oma pehmet muiet endiselt katkestamata.

— Ei tohi keegi oma enda käega ära visata seda kallist andi, mis armas jumal on meile juba emahusse ligi pannud, — noomis vaar.

— Ma ju tean, et ei tohi, aga... raske on, — ütles Anna Katriin.

— Loe lobi lugu... see kinnitab rängematelgi silmapilkudel. Vaata, kuidas tedamehikest katsuti küll südamest, küll neerudest. Ja nõnda katsutakse tänapäevastki inimespõlve, kes on oma issandast taganema hakanud, — seletas taat vaikse häälekõlaga.

Anna Katriin kergitas tahtmata õlanukke ja pöördus eemale, kuna talle tundus korraga, nagu võiks ta nüüd öelda midagi säärast, mida ta ise hiljem kahetseb.

Mida enam lähenes päev õhtule, seda sagedamini ta mõtles, et ka täna ta peab voodisse minema suutäitki söömata. Juba kolmel päeval ta polnud end korralikult täis saanud ja nüüd talle tundus, nagu oleksid ta ajud kõhtu libisenud ja suudaksid tajuda ainult seda, mis sünnib ta maos ning soolikates. Kui päike ta jäsemel rammestusega täitis ja une mõneks silmapilguks laugudele tõi, ärkas ta kohe jälle kujutlusega värskest rukkileivast ning soolakiludest, mis muutusid ta meelest täna eriti maitstvateks. Ja suutmata end kauem vaigistada, ta tõusis korraga, läks kikiarvul astudes hernepeenrate vahele ning nopps seal kümme-kond kauna, mida ta hakkas närima sõstrapõõsa varju maha kükitades.

Ent vesised viljaterad ei suutnud ta kõhtu rahuldada, pigem veel ärritasid seda, ja ehkki tas ei kustunud viivukski teadmine, et ta ei tohiks siit aiast võtta midagi omavoliliselt, tõi ta natuke hiljem veelgi lisa. Iga kord, kui ta neelatas, oli tal tunne nagu tõmbuks sisikond kramplikult kokku, tekitades söögilõõris vastikuid luksatusi. Korraga ta aga peitis käed selja taha ja vaatas kokkunult üles, enda ees seisvale majaperemehele otse silmi, punastades hetkeliselt kuni juustejuurteni.

— Sina kah... nagu laps... Raiskad nüüd neid tooreid jumalalestakesi, — ütles Juudas Kotermann ja ta tasases, usklikus hääles võis ainult vaevu aimata etteheidet. Iga ta sõna, ta näoilme ja ta paksude kulmude kerge liikuminegi oli vastuolus tema mõttekäigu alasti selgusega, kui ta kohe lisas: — Mis sa sellest saad? Ainult rikud kasvavat issandaviljakest... ja see on kõik. Ära seda enam tee.

— Ei, — kogeles Anna Katriin ega julgenud üles vaadata murule toetuvatelt varvastelt, — ei tee.

Ja vaar ütles jälle oma tavalise vagadusega:

— Käisin kord linnas ja kuulsin, et Hendersoni saeveskigi lõpetavat laupäeval töö. Oi seda aega-ajakest küll! Jah, armas jumal on vihane. Ta on väga vihane.

Kui vanake veidi hiljem taas eemaldus, oli Anna Katriinil tunne, nagu oleks ta veel väga väike tüdruk ja nagu oleks teda tabatud nüüdsama inetult üleannetuselt, mida ta peaks hābenema. Ta avas pikkamisi mõlemad peod ja vaatas kaua tuimal pilgul sõrmede vahelt maha libisevaid

hernekaunu. Magus maitse, mis täitis praegugi veel ta suukoobast, sundis teda korraga jālestama. Ja kogu aeg kuuldes oma nārvlikult töötava südame kiireid ning tugevaid lööke, litsus ta käed nāole ning kükitas nõnda hulk aega, kuni ta põlvedesse tekkis kangestav vāsimus.

Tollest hābiga segatud meeleheitest āratas teda laste rõõmus jutuvadin, mis talle lähenes. Kui ta üles vaatas, nāgi ta poissi ning tüdrukut otse enda poole tõttavat. Ta juurde jõudnud, hakkasid nad võidu seletama, mida kõik nad olevat täna teinud, kui kaugemale nad olevat sattunud oma võidujooksudega ja kellega ühes nad tahtvat nüüd mängida linde ja kulli. Ning kannatlikult seda kergelt vadinat jälgides, suunas Anna Katriin taas pilgu oma põlvede ees vedelevatele kaunadele, kuni lapsed hakkasid teda viimaks tüütama.

— Hea küll, hea küll... Minge aga nüüd jälle maanteele. Onu Juudas ei taha, et te siin hoovis kisa teete, — ütles ta kannatlikult naeratades.

Vāhe hiljem ta läks tagasi tuppa, heitis voodisse ja lamas nõnda kuni õhtu saabumiseni. Ikka oli tal tunne, nagu oleks kogu tema olemine koondunud nüüd kõhtu ja nagu sünniksid isegi mõtted kuski siskonnas, mitte aga peas. Meelekohtades tuikas ja üks soon vasema silma all hakkas tüütavalt vārisema. Siis märkas ta ākki, et ilm muutus juba hāmaraks, ja kui ta läks lapsi tuppa kutsuma, nāgi ta kogu taevavõlvi kattuvat tihedate, hallide pilvedega, mille rebitud veer ulatus juba linna kohale.

Tule pliidi alla teinud, et hommikut teevett soojaks keeta, lõikas Anna Katriin leiva küljest kaks viilakat, millele ta määris õige veidi soolast searasva. Ta andis seda neile kahele ainult õhtuti, teistel söömaegadel nad aga pidid leppima ilma ühegi kõrvallisanduseta. Sepikukontsu käes hoides, teda valdas hetkeks sārane õuduseni ulatuv isusõõst, et ta kurk kramplikke neelatusliigutusi tēgema hakkas. Ent nagu juba kolme möödunud päeva jooksul, mil ta ise polnud suhu saanud midagi peale vee ja mõruda kohvi, nõnda ta suutis tänagi nāo teha, nagu tekitaks toit tas ainult kergelt tūlgastust. Ta ütles, ehkki lapsed ei paistnud teda suure rutuga mārkatki:

— Sõõge aga, sõõge. Ärge minust hoolige midagi. Ma ei taha... tõesti pāris.

— Sa oled ehk haige, — arvas tüdruk. Ning ta tõttas otsemaid kinnitama:

— Jah... olen vist küll. Kaelasooned valutavad juba eilasest saadik.

— Minul kah vahest valutavad, — ütles poiss, neelates suure rutuga.

Sel ööl Anna Katriin ei saanud uinuda peaaegu kuni hommikuni. Pimedus näis teda torkavat, iga heli valusasti ta kõrvu puurivat, idatormi hoogude kaupa valjenev ja taas vaiksemaks jääv kohin teda peksvat vastu kogu nahapinda. Vihm rabises... rabises... külm, hall vihm, mille pikki kõveraid jooni ta nägi vahetevahel koguni selgesti valgusähvatustest valgustatud aknaklaasidel. Aga kui ta juhtuski vahest uinuma mõneks lühikeseks hetkeks, ta ärkas otsemaid kergesti võppudes, kuna teda piinas ikka üks ning sama nägemus — närve pingutav, üksikasjadeni selge nägemus soojast, just äsja ahjust võetud rukkileivast ja auravatest vorstidest, mida ta nagu tõstis parajasti petrooleumipriimusel kahisevast väikesest keedupotist. Ja näljatunne sisikonnas paisus puhuti nii suureks, et ta vaibaotsa tugevasti vastu hambaid surus, võimetu tagasi hoidma närimisliigutusi, mida ta hakkas aegajalt tegema endalegi märgatamatult.

Alma Mattias jõudis koju alles koidu eel, siis, kui läbi märgade ruutude hõõgus juba tuppa vihmase hommiku ähmast kuma. Ta oli silmnähtavalt purjus, püüdis käia kikävarbail, tõukas aga korduvalt vastu toole ning pingikesi. Teki varjust piiludes, Anna Katriin nägi selgesti ta punaseid laugi, unetusest tursunud põski ja korralt mütsikese alt ripnevaid heledaid juuksekahele. Vähe hiljem võis kõrvalruumist kuulda imelist, katkestatud häälitsemist, otsegu tihukuks seal jonnakas laps, kes püüab saada oma tahtmist.

Nukker hommik edenes pikkamisi.

3.

Kui Anna Katriin umbes kella kaheksa ajal voodist välja tuli, sadas ikka veel peent seenivihma, mis läbi olevat läbi immutanud iga pisimagi eseme, mida silm ulatas vaatama. Suured, laigulised pilved rippusid madalal lausikmaa kohal, tõtates põhjast lõunasse, põldudel venis udu, tuul oli kaldunud teise suunda ja hakkas pikkamisi järele andma. Üle linna ja selle agulite näis valitsevat mingi kummalline, lootusetu vaikus, mis litsus tuju otsemaid lõmaks ja tõi hinge tohtu tühjusetunde.

Kogu oma tahtejõudu abiks võttes, hoidus Anna Katriin tänagi enda jaoks leiba lõikamast, kuna ta nägi seda lõpule jõudvat juba käesoleva söögikorruga. Viies nälgimispäev, mis seega algas, ei tundunud aga kaugeltki nii piinav olevat, kui

need neli, millest ta oli juba möödunud. Tänaagi haaras teda siimapilguks vastupandamatu iha, ainult kordki vaigistada oma kasvavat nälga, ent juba järgmisel hetkel ta suutis tollest ihast vabaneda. Sundides tähelepanu muudele asjadele, ta hakkas tasa laulu leelutama ja silmitses hajameelselt akna taga avarduvat aurust maanteed, mida katvad sügavad rööpad olid tulvil täis halli, tuhmilt läikivat savipori.

Kuid mõru teevesi, mis ta jõi lonkshaa-val, ärritas jälle ta juba tuimenema hakkavat sisikonda, ja vaevalt ta sai oma kruusikese tühjendanud, kui kuski maos või sooltes algas konvulsiivne tõblemine. Ta katsus sellest vabaneda, seda maha suruda, tõttas kõõki ja neelas külma vett. Ent mida ta ka ei teinud, kõik osutus asjatuks. Ja korraga ta kõverdus kangest südamepööratusest, mis sundis teda pikalt ja valusalt oigama — niivõrd piinavaks kasvas too vastik tajumus, mis ärkas tas jälle elule.

— Mamma. . . mis sul on? — küsis tüdruk, vaadeldes teda kartlikult oma valgete kulmukarvade alt.

— Ei midagi. . . See läheb kohe mööda, — vastas Anna Katriin hädiselt.

Kui ta ükski jäi, heitis ta väheks ajaks voodisse, et taas rahuneda. Kõõksatused andsid pikkamisi järele. Siis sõi ta esimest korda ligi nädala aja jooksul — viimseid koorikesi, mis lapsed olid lauale jätnud, ja roostega segatud rasvajäänuseid, mis ta kaapis pannilt vana emaillusikaga.

Kuna ta ei teadnud midagi mõjusamat ette võtta pääsmiseks lähenevast näljapäädast, istus ta ligi lõunani akna all pingikesel ja vahtis udustele põldudele, kus kordkorralt nõrgemaks jääv kirdetuul painutas märgi viljapäid. Talle näis, nagu ei suudaks ta ajud välja hauda enam ühtki mõtet ega tuletada ühtki otsust: — oli vaid kestev, sisemist survet põhjustav tuim ahasatus. Aegajalt ta tõusis, tees põrandal paar juhuslikku tiiru ja istus taas kas voodi veerele või oma äsjasele kohale.

Ühel säärasel edasi-tagasi käimisel juhtus nõnda, et ta pilk langes rõivastekapile, mis seisis voodi otsa taga nurgas. Sel hetkel talle näis, nagu oleks ta lauba taga sündimas mingi mõte, mis võiks teda juba varsti välja juhtida tema raskest seisukorlast. Ja ta hakkas kiiresti rõivastuma linna minekuks, kuna ta arvas end nüüd teadvat, mis teha oma päästmiseks.

Kui ta veidi hiljem mööda-ligedaid uulitsaid alla ruttas, punasesse paarätisse seotud komps käe otsas, oli ta endamisi juba üsna kindel, et sellest hetkest peale on

lõpp kõigil tema kannatustel ja kõigil tema hädadel. Mõtted, mis näisid taas liikuma hakkavat, olid ta meelest väga selged ning väga täpsed. Kogu aeg, mis tal kulus päralejõudmiseks, tundis ta end õnnelikumana, kui kunagi varemini. Aga kuuldes kaupluse ustel seisvatelt juudimooridelt, et nad olevat katkestanud igasugu esemete ülesostmise, talle näis nagu oleks ta peost jälle ära libisenud midagi väga olulist ja hädavajalist, midagi, ilma milleta peaks purunema kogu ta olemine.

— Te ajate ju äri... just sihukese kraamiga, — kogeles ta sõnahaaval.

— Jah, ajame, kui keegi meilt ka ostab. Nüüd aga kõik aina müüvad, — seletati talle ükskõikselt.

Ning ta kuulis seda lauset kõikjal, kuhu ta ka läks, otsegu oleksid närjuudidiki endi vahel kokku leppinud, et teda kiiremini hukkutada.

Tagasitee tundus talle nii raskena, et ta oleks meelsasti kuhugi trepile istunud, silmad sulgenud ja uinunud... kauaks ajaks... kas või kogu igavikuks.

Möödumas kuskil põiktänavas asuvast leivakauplusest, talle meenus järsku, et tal pole kodus enam kübetki, mida panna lõunaks lauale. Jumaluke, milliste sõnadega ta peab küll vaigistama neid süütukesti, kes teda kindlasti juba ootavad... pomises ta endamisi. Ning kui ta kümnekond minutit hiljem jalgvärava avas ja hoovi astus, hakkasid ta põlved kramplikult väriseema, — niivõrd suureks kasvas korruga ta süütunne oma kahe lapse ees, nende ees, kellele ta ei suuda enam pakkuda küllaldasi elamisvõimalusi.

— Kuhu sa's täna nii kauaks jäid, — küsis ta Alma Mattiaselt, kes pesi kõõgis nägu.

— On see siis sinu asi, et sa pärima kipud? — hammustas tüdruk talle mürgiselt vastu.

— Ei, minu asi see küll ei ole, — ütles Anna Katriin ja muigas jälle oma tavalist, heasüdamliku inimese pehmet muiet.

Ja Alma Mattias küsis veelgi vaenulikumalt:

— Mis sa's uurid? Ma pole ometi sinu valitsuse all, et ma ei võiks teha, mis mu süda heaks arvab. Või olen, äh?

— Ei oje, — noogutas Anna Katriin.

Vaigiti. Viivu pärast Anna Katriin ütles:

— Ma ei tea, mis nüüd teha tuleks... Käisin praegu linnas... et Oskari riideid maha müüa... Aga mitte keegi ei taha enam osta.

— Tee, mis sulle meeldib. Mind see ei puuduta, — vastas Alma Mattias.

— Sina ära jälle kohe sedasi, — ütles Anna Katriin hetkelise vaikimise järele, — sa tead ju, et ma ei räägi endast... Aga mu jumal, kuidas ma saan vaadata pealt laste vaeblemist?

— No mina ei suuda sind ju aidata nõnda ega teisiti! — ütles tüdruk.

Taas vaigiti. Ja Anna Katriin hakkas viivu pärast hädaldama. Ta ütles:

— Jah, jah, kui see oleks ainult minu küsimus üksi, mitte nende kahe, siis ma ei piiksukski, usu! Mitte ei piiksuks. Ma pole ivakest hamba alla saanud juba neljal päeval. Täna on viies. Aga ma pole veel nutnudki õieti. Jah, need lapsed, need lapsed. Ainult see teebki mulle muret, teebki mulle muret...

— Sul ei ole siis sentigi enam tagavaraks? — küsis Alma Mattias mõtlikult.

— Ei ole, — ütles Anna Katriin, — mitte sentigi. Vanast ajast on veel võlgagi siinseal. Keegi ei anna mulle ilma rahata silgu soolvett kah mitte. Kas sa... kas sa... oled midagi teeninud... sellega? Kas oled, kuule?

Tüdruk vaatas teda kuidagi tõsiselt, pöördus siis kõrvale ja suunas pilgu enda ette põrandale. Väljas hakkas jälle vihma sadama. Lapsed kilkasid kuskil kaugemal, vististi puukuuris. Viimaks Alma Mattias võttis toobi vett, jõi seda aeglaste sõõmudega ja ütles siis pikkamisi:

— Ei ole... Mitte midagi... Ainult nii palju, et mulle on süüa ostetud. Süüa ja juua nagu ikka pummeldamiste puhul, millest mööda ei saada.

— Sul... sul ei ole samuti siis mulle laenata? — küsis Anna Katriin.

— Ei, — ütles tüdruk.

Tuli raske päev, ääretult nukker, ahas-tustesse tõukav päev, mis ei tahtnud ega tahtnud jõuda lõpule. Pea iga hetke järele jooksid lapsed tuppa, et vaadata, kas ema ei hakka vahest juba lauda katma. Nende anuvad silmad, nende kõhetud, pidevast alatoitlusest kitsaks muutunud näod, sinakas jumi nende huulekestel, — kõik see kriimustas Anna Katriini hinge nagu terava klaasitükikesega. Ja kui pimedus saabuma hakkas ning õde-venda oma kannataja-silmadega tast enam ei eemaldunudki, ei suutnud ta kauemini vastu seista, puhkes kramplikult nutma ja viskus kummuli voodisse, kuhu ta jäi lamama mitmeks pikaks minutiks.

Järgmine päev algas sama viimasena ja hallina, nagu eelminegi. Ainult tuul oli vaikinud ja udu püsis liikumatuna oma kohal. Esimene asi, mida Anna Katriin silmi avades nägi, oli koika ees seisev poiss,

kes ulatas kohe kätt, et teda puudutada. Ja ta päris kohe kartlikult:

— Noh, mis on?

— Millal me süüa saame? — küsis laps kogeldes.

— Soo... Praegu's! — pomises Anna Katriin.

— Aga millal siis, — kuuldus nüüd voodigi poolt.

— Ise oled juba suur tüdruk. Peaksid teadma, et nõnda vara ei söö ükski ristiinimene, — ütles ema.

— Öhtul sa ju ei annud meile midagi, — lausus tüdruk hetkelise mõtlemise järele.

Ning koikaveerele istuli tõustes, käratas Anna Katriin närvlikult:

— Pea suu! Ja vaata, et sa kohe magama saad! Sina kah, namsatikas! Või veab oma voodist välja ja muudkui lõhmiks aga neelata alati. Häbi, häbi.

Kui lapsed hirmunult vaiba alla pugesisid, jäi ta ise lahtiste silmadega lamama, kuna ta tundis, et uni enam ei tule. Ja märgates otsegu kuidagi kaudselt toa kordkorralt valgumaks muutumist, ta tõusis viimaks, läks kööki ja tegi tule pliidi alla, ehkki ta ei unustanud hetkekski, ei tal pole keeta midagi peale teevee, mille magusaks tegemiseks tal ei olnud suhkrutki enam tagavaraks.

Vähe hiljem pangega kaevule minnes, ta kohtas hoovis isand Kotermanni, kelle nägemine kiskus talle otsemaid põskedele tiheda häbipuna. Ta noogutas vaarile tervituseks ja tahtis sellest kohe mööduda, peatus aga äkki ahastusliku julgusega ning küsis, kas peremees ei saaks talle ehk laenata mõnd krooni, mille ta tasuvat hiljem ühes üürirahaga. Tolle paari sekundi pikkune ootamine, milleks ta oli nüüd sunnitud, tekitas tas tunde, nagu võiks kogu maailm ta ümber õõtsuma hakata ja teda maha paisata. Kuna kingsepp vahtis teda

üllatunult üle prillide, mõtles ta pikkamisi ja koguni asjalikult, et kui talle siingi vastu ei tulda, ei tea ta tõesti, mida lastele lauale panna. Ja ta tajus otse kehalist valu, kui taat viivu pärast kostis:

— Oi tütar, tütar! Karda ometi jumalat, oma armast issandat. Mõtle ikka, et see ei ole kuigi ilus, mis sa praegu räägid. Täna on juba kuu eelviimane päev ja mina, vana haige inimene, muudkui ootan asjata üüriraha... Ja küsid veel laenata... Ei sihukesed asjad ole jumala meele järele, ei ole, ei ole, lapsuke!

— Ma saan raha alles... esmaspäeval. Täna ma olen aga päris paljas. Eile hommikul juba lõppes... leib otsa...

— Küllap oled sinagi vihastanud oma armast jumalat, et ta sind nüüd sedasi karistab, — ohkas taat vaikselt.

— Ma... ma... saan ju raha. Ma ütlesin ju, et ma saan, — kogeles Anna Katriin, häbenenedes samal ajal seda hädavalet.

Ning Juudas Kotermann küsis ühegi etteheiteta:

— Laps, kas sa mitte ei luiska? Kust sa saad?

Anna Katriin pöördus hingetult üle hoovi ega lausunud enam midagi.

Kui ta tagasi tuppa jõudis, nägi ta poissrõ sargiväel laua juures seisvat ja kibedasti nutvat. Ning see oli esimene karjatus sest pidevast hädakisast, mida ta pidi kuulama nüüd pea iga hetk... närvikavasse küünistav, kõrvades kumisema hakkav karjatus, mille pisimgi helivarjund pani kartlikult võppuma kogu ta nõrkeva keha:

— Leiba... leiba... leiba-a-a! Mamma anna mulle leiba...

— Poju, mul ei ole leiba, — ütles ta üsna vaikselt ning hakkas samuti nutma.

(Järgneb.)

K. Trein

ANNA-MARIA

(Lõpp)

Tõusin üles.

— Lähen ära, — ütlesin ma. — Juba aeg on hiline.

— Oota, — vastas Anna-Maria. — Istu.

Istusin.

Vaikisime kaua ja vaikus oli raske kanda.

Viimaks küsisin.

— Tige oled?

— Ei, — vastas Anna-Maria. — Ma ei ole pahane. Mis teha!

Naeratas.

Õhuaken oli lahti. Aknasse tungis udusegast kevad-ööd hämarikku, kandes kevadlõhnu kaenlas. Õrnalt hõljus aknakardin vaevalt tuntava tuule käes ja sama

õrnalt kumas uduloorist läbi kasvav koit, — kuid võib olla oli see kahanemas eha.
— Sa mäletad veel Tallinnat.

Oo, miks mitte, ma mäletasin veel Tallinnat.

— Kas pole sulle kunagi paistnud, kui ülevalt alla vaatad, et meri on kõhuli maapinnale laskunud ning selle omaks tunnistanud. Inimesed on aga ruumi puudusel hunkikusse asunud. Linn isegi tundub elukana, kes öla mere vastu toetanud... Kunagi pole sulle seda paistnud?

Ei, mulle ei ole see kunagi nii paistnud.

Minu vastusest järelendas Anna-Maria, et mul olevat hea elada olnud.

Anna-Maria seletas edasi:

— Kasvasin Majaka tänaval. Tead isegi, see on üks kõige kaugematest ja kehvematest nurkadest Tallinnas. Elasin emaga. Rosenfeldidega ühes korteris.

Selgus, et jutt oli samast Rosenfeldist, keda hiljem kaitsepolitseis surnuks piinati.

— Jah seesama Rosenfeld, — teatas Anna-Maria. — Sa ei olnud siis enam Tallinnas. Temal oli tütar Alma. Olime ühevanused. Minu ema toitmis pesupesemisega ennast ja mind. Ma aitasin ka. Palju jõudsin. Täsisin põõningule märga ja rasket pesu kuivama, põõningult alla — puhast, valget, sulgist ja kuiva. Korvid olid rasked, ja põõningutrepp nii pikk. Aga ema kortsus nägu lisas nagu jõudu juurde, lühendas treppi.

— Alma aitas mind ajuti. Tema isa — vana Rosenfeld — töötas Dviigatelis. Kui juhtus meil leivast õige suur puudus, siis aitas hädast. Pärast, suuremaks kasvades, astusime Almaga siitsvabrikusse. Töö oli raske, palk pisike. Leivamuret ei vähendanud see sugugi, ehk vähendas ainult esialguks. Varstigi vallandati vana Rosenfeld vabrikust, minu ema jäi aga töövõimetuks.

Sattusime isesugusesse ümbruskonda. Vabrikus sõim, paks ja rasvane nagu masina määre, ropud ja nilbed anekdoodid, mida nii armastavad keskealised perekonnadeta naised; tänavatel häbematud märkused, ligilöömised: siitsplikadega oli kõik lubatud. Hoidusime Almaga tagasi. Uus olukord hirmutas meid. Seisime kõikidest kõrval. Sattusime pilke alla. Elu muutus põrgust hullemaks. Kodus ootas nälg ja ema haiglane kõha, vabrikus pilked ja sõim. Vaja oli leida midagi uut, vähemalt otsida oli vaja. Kuid mida võis siin otsida, loota? Ei päiksepaistet, ei kusaigilt vähematki hellust. Kõik üksluine igav ja hall. Mis hoidis mind veel tagasi,

mis mind üldse sidus eluga? Ei tea. Vist ema. Võib olla oli ka üldse elu ikkagi veel armas, sest ma olin alles liiga noor...

Ühe sõõmuga tühjendas ta jahtunud kohviklaasi ja tegi mõne sammu põrandal. Siis istus jälle endisele kohale.

— Aga siis suri ema...

Jälle tõusis ta püsti ja hakkas taskurätikuga sammudele takti lüües põrandal edasi-tagasi kõndima. Läks akna juurde, avas selle pärani ja kummardus välja. Nõrk koiduhelk mängis ta närbus näol. Värisedes ahmisisid ninasõõrmed õhku.

Siis tõmbus tagasi, sules akna. Seadis kortsunud laudlina korda ja istus uuesti.

— Siis suri ema, — kordas ta. — Mul ei olnudki tast vist väga kahju. Ma mõtlesin, et nüüd võib rohkem päikest saada, elu natukenegi maitsta. Ma mõtlesin: vaja ainult käsi välja sirutada selle päikese järele, mida nii väga armastan. Ja ta pidi tulema? Aga ta ei tulnud. Päikest nagu ei olnudki olemas. Päikese asemel tuli lihuniku sell. Ka temas oli päikest, kuid ta võeti sõjaväkke. Sinna ta jäigi. Ja peale selle tuligi kõik see. Töölt vallandati. Oli nälg. Ja pealegi ei teadnud ma, kellele oleks mu kannatamisest kasu. Ümbrust täitis aina õud. Sõda oli oma kõrgema punktini jõudnud ja misendas üldiselt ning kõiki... Siis tuligi see...

Ja kui ta nägi, et ma aru ei saanud, mida ta mõtleb „selle“ all, lisas juurde:

— Anna-Maria sündis ilmasse.

Ma ütlesin:

— Milleks sul seda kõike meelde tuleb, vast ehk ei ole vaja?

— Sul on igav?

Ei, mul ei olnud mitte igav.

Ta jätkas:

— Ei teagi kuidas see kõik nii tuli. Praegu ei tea. Võib olla oli pind selleks ammugi ette valmistatud? See sündis ilma ühegi närvilise põrutuseta. Just nagu oleksin läinud tallatule teed. Kuigi olin veel õige noor... Vist olid ka armastused, kuid ei tea enam, väiksed või suured. Lõppude lõpuks polnudki see tähtis. Vaja oli toita väiksemat venda.

Oli Alma nagu unustanud. Ma tahtsin ta tähelepanu ja mälestusi taendalt Alma peale pöörata, sest nägin, et tal oli raske jutustada sellest ajajärgust.

Ta lõi käega.

— Alma samuti, — ütles ta. Surus pilgu sinihalli öösse ja jäi mõttesse. Siis virgus värinaga kehas.

— Elasime mõlemad ja elu oli ümber haisev ja nilb. Ta räpasus mähkus me ümber kui võrk ja väljapääsu ei näinud

kusagiltki. Ei tea, miks ei kasutanud me mere vastuvõtlikkust.

Jälle vajus Anna-Maria mõtetesse. Kuid seekord ei kestnud mõtlikkus kuigi kaua. Järsku, nagu otsusele jõudnud, ajas end sirgu.

— Nii kestis see sõja lõpu, revolutsiooni ja järgmisedki aastad. Vahest tegime käteid tööga end toita, kuid iseseisvuse ajajärgul oli see mitmeti raskem.

Kord ühes Almaga koju rutates, kohtasime tundmatut noort töölisi. See tervitas meid nagu vana tuttav, surus isegi me käsi ja ma mäletan praegugi, et see käepigistus oli soe, ja sellepärast võõrastav. Ilma pikema jutlemiseta määras ta meile kohtamise. Käskis meid mõlemaid tulla õhtul linnast välja.

Muidugi imestasime, kunagi enne ei olnud meile sarnaselt kohtamisi määratud. Arutasime Almaga: minna või mitte. Viimaks otsustasime ikkagi minna.

Oli sügis ja õhtu pime. Meretuul oli terav ning vali. Agulite tavaliseltki madalad majad olid õõ raskuse all veel rohkem kõssi langenud. Aknad pilgutasiid võikaskollaseid, rähmaseid silmi. Õõ oli umbne ja pime, tuul kare ja külm, aga kusagilt keerutas mädahapu haisu ninasse. Peatusime täpselt määratud paigal.

Meil ei tulnud kaua oodata. Kes meid kutsunud, tuligi pea. Tuli ja tervitas jällegi omana. Tahtsin, et see käepigistus oleks kauem kestnud. Kuid ma jõudsin vaevalt märgata, et ta pihud olid kõvad ja krobelised. Küsis kumb meist on vana Rosenfeldi tütar.

Ma segasin Anna-Maria jutu vahele.

— Kas Rosenfeld oli siis veel vaba?

— Ei, ütles Anna-Maria. — Rosenfeld oli just mõni aeg enne seda vangistatud. — Ta jatkas: — See noormees tutvustas ennast Rosenfeldi hea seltsimehena ja küsis selle tütre järele. Seda teada saanud pööris ta Alma poole küsimusega, millal on ta saanud viimased teated isa üle ja kuidas tunneb ennast vana Rosenfeld üldse vanglas. See seletas, et viimastel päevadel pole saadud mingid teateid isalt. Järeliküsimise peale vastatud türmis, et istub, muud midagi.

„Või öeldi, et istub,“ naeris tööline ja naer tundus mulle tehtuna. Tööline astus järsku meile nii ligi, et võis tunda ta hingehõngu oma näol.

Ta küsis, kuidas lepiksimise teatega, et vana Rosenfeld ei istu enam.

Kumbki meist Almaga ei mõistnud, kuhu tahab võõras oma jutuga tüürida.

„Noh, ei istu ja kõik, — püüdis ta meile oma mõtteid seletada. — Ütleme kas või nii, et ta sõitis ära, ükskõik kuhu. Brasiiliasse näiteks, Austraaliasse... Kas see ükskõik pole, kuhu! Kui ta ainult ei istu enam. Oletame lihtsalt, et teda ei ole enam Tallinnas.“

Püüdsime oma jutukaaslasele selgeks teha, et sarnast asja ei või lihtsalt olla, et Rosenfeld, kuigi tal korda oleks läinud türmist põgeneda, ikkagi oleks kodustele teate saatnud. Seletasime seda, aga ise tundsim, et see võõras midagi teab, mis meile teadmata, ja et ta teab midagi halba.

„Tingimata oleks isa teatanud, — kinnitas Alma veel kord. — Kui ta ise ei oleks saanud koju tulla, oleks teiste kaudu seda teinud.“ — Siis haaras võõra käe, hakkas usutama, kas isa ei olegi teda saatnud. Võõras võttis meid käte alt ja hakkas pimeduses edasi-tagasi talutama.

„Rosenfeld ei ole mind mitte saatnud, — seletas ta. — Rosenfeld mitte. — Võõra hääli oli imelik. Ta rääkis sosinal nagu mõnda suurt saladust avaldades, kuigi peale meie kedagi kuulmas polnud. Viimaks ütles ikkagi, et vana Rosenfeld olevat surnud.“

Muidugi ei tahtnud me seda teadet algul uskuda, mäletan, et minusse asus suur kahtlus, suurem kui kunagi enne. Kahtlus kõikide ja kõige vastu.

„Surnud on Rosenfeld, surnud,“ kordas võõras. See kordamine tahtis võtta viimase lootuse ja sellega tõsisis nagu viha selle vastu, kes nii halastamatalt seda lootust purustas. Pidin kutsuma juba Alma, et minna oma teed, kuid võõra tõsine ja surutud toon pidas meid. Ta nuuksus peaaegu. Ja see pani uskuma. Tähendab, Rosenfeld oli tõesti surnud. Ka Alma näis viimaks võõra sõnade tõsidusse uskuma hakkavat, kuid tahtis nähtavasti veel kuidagi kõrvale põigelda selle tõsiduse koledusest. Ta küsis: „Miks ei ole surmasõnumit kodustele saadetud, kuna vangla võimud seda oleksid pidanud tegema?“

„Kohustusid kapos ei tunnistata,“ hakkas võõras pilkavalt naerma. „Mis tähendab: oleksid pidanud? Ega nad lollid ole! Kõik otsad on praegu peidetud, kõik on kõige paremas korras! Suri ja maeti maha — lorigi lõpetatud! Võib olla loevad sellegi oma teenuseks, et vaestel inimestel pole vaja matusekulusid kanda.“

Mees näis millegi üle järele mõtlevat, kuid siis jatkas:

„Muidu tulevad ju igasugused järelepärimised, küsimused ja kuulamised: kuidas suri, mispärast suri, millal suri, mis ta rää-

kis enne surma, kas koduseid meelde tuletas ja nii edasi. Hakatakse surnukeha välja nõudma, vähemalt nähagi tahetakse seda. Aga kuidas teda näidata, sinisekspeksetud ja vorpised täis.“

See oli juba liig. Meie pärimiste peale seletas võõras, et Rosenfeld pole kas teadnud või tahtnud küsimustele vastata ja selle eest olevat teda piinatud ja peksetud kuni ta suri.

See teade sulatas terve ilma ühte keerisesse kokku, linna vilkuvad tuled panid hõljuma kui hundisilmad, tuul tõi korraga koledat külma kaasa ja isegi õõ lõi lainetama nagu meretäis tinti. Alma vajus kokku. Asjata püüdis tööline teda toetada. Ühe tõukega rabas ta end lahti ja langes maha, sasis külma ja märja põllukivi kaenlasse ning surus ragisevad hambad kivisse. Laskusin ta kõrvale, hoidsin teda kinni kui ta krampides viskles, peidsin pea ta lahti läinud juustesse, aga kumbki meist ei nutnud. Ei tea miks see nii oli, aga pisarad puudusid mõlemal. Kuid seda raskem see oli...

Akna eest lendas lohakile tiibadega lind mööda. Oli juba peaaegu valgeks läinud. Anna-Maria vaikis mõtetesse süvenenud. Jutustades oli ta neid sündmusi nagu uuesti läbi elanud.

Ma olin kõik aeg istunud täiesti vaikselt, kartes Anna-Maria jutustamist segada.

Nähtavasti oligi ta lõpule jõudnud. Heitis kõrvale taskuräti, mida ta käed olid rebinud, silmad tuhmusid ja ärev ilme näol vahetus harilikkusega. Siis naeratas soojalt:

— Sellest ööst peale muutus minugi elu suuresti, — ütles ta — Sihi leidsin omale elus. Kui inimene läheb ja väsinud on, siis seab ta omale sihiks eemal oleva metsatuka, kivimüraka, künka või midagi muud. Ta ütleb enesele: Kui sinna jõuan, siis puhkan, puhkan selleks, et jällegi edasi rutata, uue jõu ja hooga. See aitab suuresti pikka teed käia. Ka mina leidsin oma eesmärgi, kuid mitte puhkamiseks, vaid elamiseks. Kunagi pole mulle peale selle paistnud, et meri oleks koletsena kápuli maa peale laskunud ja selle vangistanud. Ei, meri on mulle ikka nüüd paistnud va-

hana. Sellel ööl, ei, õigem on ütelda: peale seda ööd sain aru, et minulegi miski oli armas, et ma armastan seda maad, linna ja neid inimesi, keda olin alati arvanud vihkavat. Ma armastasin seda maad, inimesi, kuid kuidas oleksin võinud armastada neid, kes tapsid Rosenfeldi ja sadandeid teisi. Seda ei olnud teinud mitte viljaväljad, millete peal adramees higistanud, ega need kohavad kaasikud-kuusikud. Ei, seda ei olnud teinud ka need inimesed, keda ma seni olin kõiges süüdistanud. Ma õppisin vihkama kütkeid. Õppisin armastama miljonilist kodurahvast, ja vihkama Rosenfeldi mõrtsukaid. See armastus oli suur, kuid vihkamine veel põletavam. Ja et neid mõlemaid õieti juhtida, selleks aitas mulle August suuresti kaasa.

Ma segasin vahele.

— Missugune August?

— Silberg, August Silberg, — seletas ta. — Minu praegune mees. Silberg oligi see tööline, kes meile teatas vana Rosenfeldi surmast. Meie tutvus temaga muutus peagi sõpruseks. Tegutsesime lahutamatuult. Minu elu muutus täielikult ja ma pean ütleva, et August pole kunagi minevikku meelde tuletanud. Ta on kuldse südamega inimene. — Ja siis nagu kartes, et ma võiksin öeldut enese arvele etteheitkeks lugeda, lisas ta juurde: — Ta rääkis palju mulle sinust. Kiitis sind alati... Algul töötasime avalikult, kuid siis olime sunnitud põranda alla asuma. Peale Esimest detsembrit emigreerisime. Nüüd õpin oblasti parteikoolis.

— Aga Alma? — küsisin ma.

— Alma langes Esimesel kaitseliidu kätte ja räägitakse, et tal on puuhaluga pea purustatud. Igatahes ei tea, kas tehti seda puuhaluga või kuidagi teisiti, kuid kindel on, et ta langes.

Mul oli kahju Almast.

Kui hakkasin ära minema, hoidis Anna-Maria mu kae.

— Kas usud, et Anna-Mariat ei ole enam? — küsis ta. Ja ma vastasin nagu vannet vandudes:

— Usun, et Anna-Mariat ei ole enam, vaid on Emilia Silberg, seitsiline, võitleja, kommunist!

Erna Alt.

8. novembril kell 2 päeval jäi Kingisepast Leningradi sõitva rongi alla oma ametikohuste täitmise ringsõidul eesti kolhoosidesse Eesti Haridusmaja Agit-Ränd-Teatri andekam näitleja Erna Alt.

Eriti suur on kaotus, et seltsiline Erna oma töö ja kunstilise küpsuse tõusval teel pidi pimedas, mõttetu juhuse läbi enese töö teatri alal pooleli jätma, mille tähtsus määratusuur on just nüüd, teisel viisaastakul, kus meie ehitame klassideta ühiskonda, kus meie peame kapitalismi jäänused ära võitma majanduses ja inimeste teadvuses.

Leningradi eesti naistöölised, tööliste naised ja olulasti eesti naiskolhoosnikud, kes nii mitu korda on kaasa elanud Erna tundelisele, elavale mängule, kelle mäng on neile uusi mõtteid ja arusaamisi loonud, nende teadlikkust ja võitlustahet tõstnud, ja kindlustanud, mäletavad Ernat sügavas leinas ja tunnevad valusalt tema puudust.

Erna on sündinud 1898. aastal Tallinna lähedal kehva vanemate lapsena ja hakkas omale juba 15-aastaselt ise leiba teenima.

Erna ei olnud mitte ainult näitleja, vaid ka aktiivne ühiskonna tegelane.

Paljud seltsilised, kes teda 1917. aastal kuulsid laulma Tallinna Oleviste kirikus, mis sel ajal tööliste rahvamajaks oli, mäletavad veel selgesti tema mahedat ilusat selget häält.

Ka mäletavad teda seltsilised, kes temaga ühes töötasid noorteühingu naisringis, kui üht agaramat noort võitlejat, kes alati vastumustusega täitis kohustusi, mis tema peale pani noorteühing. Erna aitas ennastsalgavalt kaasa partei tööle — alguses tema avalikus tegevuses ja pärast põrandaaluses töös.

1926. aastal tuli Erna Nõukogude Liitu ja asus kohe suure huviga Haridusmaja teatritegevusest osa võtma.

Erna võttis osa ka naistööst, mis Haridusmaja juures organiseeritud. Tulles alati rõõmsalt vastu meie pidukavadele, mis meie ühe või teise ülesande teostamiseks korraldasime, airdates neid organiseerida, näitemängu välja valida ja näitemängu juhtida. Erna oli ka üks aktiivsematest punaseristi drushiina liikmetest.

Seltsiline Erna Alt jääb meie naisseltsiliste mälestusse kui üks tõsisematest võitlejatest.

Erna Alt.

„Naistöölise ja naiskolhoosniku“ toimetis.

LAHKUNUD SÕBRALE

Ei valanud ma pisaraid lahkunu haul, vaid sulesin silmade paisud ja tõrjušin kurbuse tungi nii kauaks, kui võimatuks tormiks ta paisus.

Pea padjasse peitsin siis pimedas toas ja nutsin kui lapsuke väeti.

Kurb valu mind kurbuse silmuses poos, kui oleks mu enese süda, mis maeti.

Su silmadest vallatu, sädelev päike on surma poolt riisunud ära. Surm tormas kui põletav, pimestav äike ja kustutas helkiva sära.

Surm sügaval südames jäädavalt magab, su rinna ta valinud sängiks. Ja meile jäänd mälestus püsima aga su jõurikkast, võluvast mängust.

Sind pimedas juhuse kohutav hoop küll kiskus me ühiselt rindelt. Mu luule kuid mälestuspärga sul koob, mis surmast ja kurbusest kindlam.

Mine siis, sõbrake, jäädavas rahus elust ja võitlusest kaugel... Meil aga võitlustormide vahus mälestus sinust ei raage.

P. Ainova.

Erna viimne saatmine

Juba heitis oktoobrikuu õhtune hämarus varjusid üle Leningradi, kui Varssavi vaksali ees peatuvalt rongilt maha astusin. Rahvamurrust kaasa kistult, jõudsin ma vaksali hoonesse. Pidin ju enne agit-rändteatri brigaadi ärasõitu brigadiiri Ernaga kohtama ja teatama, missugustes kolhoosides nad ettekannetega esinema saavad.

Suures ooteruumis askeldasid üksikud sõidupealeminejad, pakkisid käes kandes, edasi tagasi. Ringi vaadates ei näinud ma ühtegi tuttavat. Arvasin juba end hiljaks olevat jäänud, kui äkki nägin Ernat, kes eemalt hüüdis: „Kas juba tagasi!“

„Ja, kaua see ringreis ikka aega pidi võtma“, vastasin talle lähenedes ja väljasirutatud kätt surudes.

„Seda ma usun, siis jõuab, kui aega ei viida,“ vastas Erna naeratades ja kohe valas ta mind küsimuste rahega üle: „Kuidas lood on? Kas kolhoosides, kus esinema saame, on eeltööd tehtud? Kas jõuame üheksandaks novembriks Leningradi tagasi?“

Vastasin talle, et nad peavad tingimata juba kaheksandal novembril Leningradi tagasi jõudma, sest seitsmendal õhtul esinevad nad Rääbises, kus on nende ringreisu lõpp.

Erna nägu muutus tõsiseks ja ta vastas kirglikult:

„Ei, ei! Kaheksandal novembril ei tohi meie linna veel mitte sõita. Meie ülesanne on Oktoobripühade ajal kolhoosis olla, ja sina pead meie linna läheduses veel ühe kolhoosi leidma, kus kaheksandal võiksite ettekannetega esineda. Siis jõuame üheksandal veel E. T. Haridusmajas mängida.“

Ütlesin, et kaunis raske on leida linna lähedal kolhoosi, kus oleks klubi ja kus võiksid nad ettekannetega esineda.

Kuid Erna ei annud järele. Ta käskis seltsimeestega läbi rääkida, soovitas Kroonlinna kõlistada, et juhtumisel, kui seal klubi kaheksandal vaba on, siis kokku rääkida.

Nähes Erna järelandmatust, otsustasin koha leida, kus meie agit-teater kaheksandal novembril võiks esineda. Lähemad teated lubasin Rääbisesse saata.

Istusime pingile. Rongi minekuks oli veel aega, ja kõik brigaadi liikmed ei olnud veel kohal. Pidasime veel nõu aruandjate kohta, keda ja kuhu saata. Erna nõudis tungivalt, et ka mina sõidaksin kolhoosi kõnelema, kuid vastasin, et Ok-

toobripäevadel pole mul võimalik Leningradist lahkuda, sest nendeks päevadeks on naiskolhoosnikkude nõupidamine Haridusmajas kokku kutsutud, kus ma pean tingimata olema.

Lahkudes surus Erna minu kätt ja ütles: „Loodame, et see ringreis meil paremini läheb kui kunagi enne.“

Meie lahkusime. Erna sõitis oma brigaadiga XVI Oktoobriaastapäeva läbiviimise alal kolhoosidesse ja mina läksin Haridusmajasse oma töö juurde, millest ma mõni aeg eemal olin olnud.

Haridusmajas seltsimeestega läbi rääkides, otsustasime saata agit-rändteatri Bankova kolhoost, kus oli vastav klubi. Teatasime sellest Ernale ja saatsime ka kohe kuulutused ja teadaanded Bankovasse.

Agit-rändteatri brigaad sõitis Rääbisest kaheksanda novembri hommikul välja, et lõpule viia Oktoobripäevade tööplaan, kuid keegi ei aimanud, milline kurb sündmus ootas neid sel teel.

Jelisavetino jaamast kaks kilomeetrit Leningradi poole, kell pool kaks päeval, Kingissepa poolt sõitva postirongi all hukkus Erna.

Ta purustatud keha viidi Jelisavetino haigemaja surnukuuri.

Kui teade tuli Erna surmast, tuli meelde tema soov, et mina neile järele sõidaksin. Ma sõitsin.

Valus kurbtuse tunne rinnus mattis hinge, kui nägin, milliseks oli muutunud see endine energiline elurõõmus Erna. Nüüd lamas ta kinnisilmil ja kokkusurutud huulil laual.

Vabastasin ta hangunud keha verega määrdunud riietest ja asetasin puhtalt valgesse linasse. Õhtul paigutasime ta õrnalt punasesse kirstu. Nii tõime kultuurväerinna võitleja 10. novembri õhtul Leningradi sm. V. Kingissepa nim. E. T. Haridusmajja, kus ta vaikse leinamarsi helide saatel punaste lippude ja elavate lilledega ehitatud tuppa kanti.

Erna energilise kultuurtöö hinnanguks ei jätnud ta kaastöölised, sõbrad ja tuttavad teda minutiks üksi. Auvahtidena seisid nad kahe kaupa tõsiselt, liikumatult ja kurvalt kirstu ääres.

12. novembril, päeval kell 12 kanti kirstu saali, kus töölishulgad nii paljudki korrad olid vaimustusest kaasakistud andekama näitleja Erna mängu vaadanud. Nüüd tulid nad teda saatma ja katsid kirstu elavate lilledega.

Õhtul kell viis kanti Erna kirst sümfoonia orkestri vaikse leinahelide saatel saalist välja. All uulitsal võtsid puhkpillide leinahelid teda vastu.

Tasa hakkas leinarong liikuma. Ees kanti pärgi, siis läks punane surnuvanker elavate lilledega, mille järel kanti lilledega kaetud kirstu. Kirstule järgnesid omaksed, sõbrad, tuttavad ja Leningradi eesti töölised.

Läks juba pimedaks. Kirstu ees süüdati tulelondid põlema, millede valgus heitis tumedaid kurbi varje kirstul olevaile lilledele.

Nii jõudis pikk leinarong muusika helide saatel Smolenski surnuaeda lahtise haua kaldale. Seal algasid hauakõned. Seltsilised mälestasid Erna elu, tema klassivõitlust kodanluse vastu valges Eestis, ja hiljem Nõukogude Liidus tema

energilist võitlust kultuurväerinnal, eriti eesti teatri organiseerimises.

Mälestustega astusid välja agit-rändteatri stuudiumi liikmed, eesti proletaarsete kirjanikkude esitajad ning kommunistliku ülikooli õppurid.

Paljud seltsilised, kes temaga ühel või teisel võitluse väerinnal olid töötanud, mälestasid teda kui aktiivsemat tegelast ja tublit seltsilist.

„Sinu mälestuseks, kallis Erna Alt, koon-dame meie veel kindlamini omad read kultuurväerinna võitlusel!“ Nende sõnade saatel langetati kirst hauda.

Mõne minuti pärast seisis meie ees lilledega ja pärgadega ehitatud hauaküngas.

Tulelondid kustusid... Aeg oli hiline, kuid keegi ei tahtnud lahkuda... Kurb tundmus rõhus rinda — Ernat, meie kallist Ernat ei ole enam meie keskel.

Netty Kuusk.

Kiri sm. Stalinile

Nõukogulise MTJ tegevuseraiooni naiskolhoosnikkudelt Georgijevski raioonist Põhja-Kaukaasiast

Meie kallis sõber, seltsimees Stalin!

Meie kirja esimestes, ridades saadame Teile alandliku kummarduse ja ka palava tervituse enamliku partei kogu keskkomiteele.

Teadustame Teile, et meie MTJ kõik üksteist kolhoosi on põllutöödega hästi lõpule

saanud. Õigel ajal on maha niidetud ja ära pekstud vili, täidetud vilja andmine riigile ja MTJ naturaalmaks, lõpetatud taliviljade külv plaani ületamisega. Juba on kokku võetud, kui palju tuleb sissetulekuid töötuspäeva peale ja neil päevil asume vilja jagamisele.

Selle sündmuse puhul oli meil eila suur pidu. Lustiliselt ja rõõmsalt pühitsesime lõpetust oma ausale kolhoosi tööle, mille tagajärjed on kaunis head. Ja otsustasime, kõik naisterahvad, omavahel kirjutada Teile meie kolhoosilisest elu-olust, eriti aga meie naisterahvaste osast, nagu ta muutub kõigi silme ees.

Naisterahvas on nüüd täitsa iseseisev inimene

Arutasime koosolekul ja vestlustes läbi ka Teie kõne kolhoosnikkude-lööklaste kongressil, kus Te puudutasite ka meid, naiskolhoosnikke. Te ütlesite, et naisterahvas kolhoosides on — suur jõud, et kolhoosid on annud meile võimaluse saada võrdseteks meesterahvastega ja et me, naisterahvad, peame kolhoose hoidma ja nendest kõvasti kinni pidama. See on päris tõsi. Nii ta tegelikult ongi. Kolhoosid on teinud meid iseseisvateks inimesteks, seni aga olime ainult eided. Mitte asjata ei nimetatud meid eitedeks. Kogu oma elu-aja — sündimisest surmani — olime kahekordses alluvuses ja polnud meil oma sõnaõigust. Me töötasime mitte vähem, vaid rohkem meesterahvastest, peremeheks aga oli mees, aga mitte eit. Mees oli rõhutud olekus ja koledas vaesuses, naine aga veel kahekordselt. Kuid jõudis päris elu ka küla naisterahva jaoks. Selle elu andsid meile kolhoosid.

Võtame niisuguse näite. Oli enne niisugune mood külas — naist peksa. Harva, kes mees oma naist ei peksnud. Joob ennast täis, või mõni äpardus, või muidu lihtsalt vihane — ja togib oma naist. Mõni ei raatsi lehmagl lüüa, aga naist peksab.

Isegi pärast revolutsiooni naiste peksmine külas ei lõppenud, kuigi see oliseaduse poolt keelatud. Hakati peksma vähem, mitte nii avalikult, kuid siiski pekseti. Tõsi, oli juba kellele kaevata, võis juba riukuke vastu abi saada ja temast isegi lahutada lasta. Aga kes siis tahtis skandaali tõsta. Mehe, õigemini tema majanduse, juurest kuhugile ju ei pääse, raske oli üksikul naisterahval ilma meheta majapidamist soetada. Majapidamine sundis välja kannatama kõike, seal hulgas ka peksu.

Aga nüüd, kuhu on kadunud nüüd mood naisi peksa? Oli niisugune mood, aga nüüd pole teda enam. Juba kolm aastat pole me kuulnud niisugust asja, et kusagil oleks mees naist löönud. Mehed on saanud palju vilsakamateks. Naine töötab ise omale töötuspäevi välja, saab ise nende eest ka sissetulekut. Majanduslikult, kui

ütelda, ei olene nüüd naine mitte enam mehest, vaid mees naisest, sest talle on ju tarvis, et naine temale peseks ja õmbleks. Kuidas ta siis julgeb naist lüüa? Naine sülitaks talle näkku ja olekski kõik. Nüüd ei seo meid mitte enam sunnitöö, vaid ühine perekondlik elu ja lapsed. Ja pealegi olenevad lapsed rohkem emast. Kui ema töötab brigaadis, siis on lapsed lastesõimes ja lasteplatsidel. Naisterahvas on nüüd igapidi täitsa iseseisev inimene.

Võib olla, seltsimees Stalin, et meie naiste asjad paistavad Teile pisiasjana, kuid neist seisis koos meie kibe naisterahva saatus. Me kõik veel mäletame teda, pole veel ära unustanud.

Nüüd on meie silmad ilma peale lahti

Pole me ära unustanud ka seda, et naisterahvad omas enamuses olid esialgu kolhooside vastu. Meie ei saanud aru, kuhu partei meid viib ja mille poole juhatab. Mis sellest ikka salata — kergem oli mehi kolhoosi tõmmata kui naisi.

Muidugi, olid ka siis naisterahvaste hulgas aktivistid, kes läksid esimestes ridades. Näiteks, Gujenko Nastasja, Paschkova Jevdokia, Scholohova Katerina. Kollektiviseerimise aeg käisid nad meie staniitsat mööda punaste värbijatena, agiteerisid kolhoosi astuma. Tuli ette, et mehest saavad jagu, aga naine ajab sõrad vastu. „Näe, ei taha kolhoosi — ja kõik“. „Mispärast sa siis, — räägib talle Gujenko, — mispärast sa, sõge naine, siis hea eest eemale hoiad?“. „Ei taha, — vastab see, — kolhoosis ühise teki all magada ja ühisest katlast süüa. Võib olla, mulle meeldivad klimbid, aga kolhoosis on ainult kapsasupp.“

Siis lasid ju meil kulakud niisuguse agitatsiooni lendu, et kolhoosis sõövad kõik ühest katlast ja magavad ühe teki all, tekk aga on 70 arssinat pikk. Käegakatsutav lollus, ega paljud siiski kordasid järele. Juhtub, et sülitab Gujenko selle peale ja läheb minema. Siis aga usutleb ikka jälle uuesti ja uuesti. Kulakute jutte siiski ei kuulatud ja mindi kolhoosi.

Kuid ka kolhoosi läinud, ei hakatud kohe ausalt tööle, vaid vahiti veel kõrvale ja kuulati kulakute sosistusi. Väga järsk oli murrang, mitte kohe ei saadud harjuda. Ja jällegi jäi naine esialgu kaugele järele. Ei mindud tööle ja üldse — kõik töötasid halvasti. Meie kolhoosis aga siiski vähehaaval kõvenesid ja me veendusime järjest rohkem, et elada ja töötada on kolhoosis parem.

Vaenlane sel ajal ka ei maganud. Nähes, et kolhoosid kõvenevad, et kulaku mõte — kõike endistele roobastele tagasi saada — äpardub, otsustasid nad kolhoosidele seestpoolt lahingu anda. Organiseerisid sabotaashi, millest nüüd juba kogu maa teab. Kulakud ja halvad kolhooside juhatajad, meie ükskõiksel suhtumisel, takistasid läinud aastal vilja kokkuostu, võimaldasid määratusuuri kaotsiminekuid pekkumise ajal, paljud aga tõukasid varastamisele ja laialitassimisele. Suur osa saagist tassiti laiali. Kuid see sabotaash pöördus kulakute endi pea peale. Me nägime, kuhu asi tüürib, nägime, et niimoodi võib varsti jääda hädassegi, ja otsustasime asja parandada. Hakkasime kulaklikke juuri kolhoosidest ja staniitsadest välja juurima, partei aitas meil juhatamist uuendada, seadsime distsipliini pingumale.

Talvel sõitis meile poliitosakond. Ja alles siis nägime, mis tähendab tõeline kolhooside juhtimine. Poliitosakond kõigepealt virgutab üles ja tõstis pealispinnale eesrinna sammujad, aktivistid ja lööklased. Kõneleks igapähega eraldi, kuulab ära igapähe pakitseva mõtte ja liitib tihedalt kokku kõik ausad kolhoosnikud.

Poliitosakond hakkas naiste hulgas suurt tööd arendama. Meil on siin üks poliitosakonna tööline, seltsiline **Jermakova** Poliina Maksimovna, tubli inimene. Ta oskab kõik naised kolhoosis üles virgutada ja oma järele tõmmata. **Naised omandasid meie kolhoosides nüüd vastava koha.** Pruugib ainult ütelda, et 350-st preemiatsaanud lööklastest on meil 150 mees- ja 200 naislööklast. Need pole veel kõik lööklased, vaid paremad parematest. Nad näitasid eeskujulist valmistuslikust tööst, nemad on ka aktivistid-ühiskonnatöölised. Nende hulgas on järjekult üle poole naisterahvad. Meil võtavad naisterahvad kõigist kolhoosi asjust väga suurt osa. Meil on nüüd olemas naisterahvad-traktoristid, on olemas naisterahvad-kombainijuhid, ja mitte halvad, vaid head kombainijuhid meie oma staniitsa plikadest, nagu näiteks **Tshernikova** Anna ja **Kudrjaschova** Maria. On olemas naisterahvad-brigadiirid, arvestajad, juhatuse liikmed.

Igalpool saavad naised hakkama mees-tega võrdselt või paremini neist. Ei ole niisugust tööd kolhoosis, älates kolhoosist juhtimisest ja lõpetades künniga, ei ole niisugust tööd, millega naisterahvas hakkama ei saaks.

Kui mäletad neid aegu, mil naisterahvad ei teadnud, kus staniitsa valitsusse üks sisse käib, mil nad kartsid sta-

niitsa atamanile juurdegi minna. Kas oli naisterahvas siis ühiskondlikest asjust huvitatud? „Naisterahva tee — on ahju juurest läveni,“ — räägib vanasõna. Nii ta oligi. Naine teadis ainult loomi, potte, lapsemähkmeid ja sunnitööd majapidamises. Veel teadis ta teed kirikusse, mehe togimisi ja ämma söimu. Kolhooside tulekuga kadus see aeg jäädavalt. Nüüd saab naisterahvas aru mitte ainult kolhoosi, vaid ka riigi asjust. Naisterahvas seisab mehega võrdselt võimu juures. Meil on kaks külanõukogu. 18-st külanõukogu liikmest on 26 naisterahvast, 5 naiskolhoosnikku on külanõukogude presiidiumi liikmed, aga **Stoljarova** Jevdokia — raiooni täidesaatekomitee presiidiumi liige.

Näe, millal teostusid külas meie suure õpetaja Vladimir Iljitsh **Lenini** sõnad sellest, et iga kõõgitudruk võib riiki juhtida.

Naiskolhoosnikud pole nüüd sugugi vähem kirjaoskajad kui mehed. Näiteks **Paschkova** Jevdokia on kirjaoskaja, tema mees Paschkov Pjotr aga kirjaoskamatu. Enne nõnda ei olnud. Enne oli raske külas leida kirjaoskajat naisterahvast, nüüd aga on raske juba leida kirjaoskamatut. Kuigi meie kirjaoskus pole väga suur, kuid siiski — lugeda ja kirjutada oskame sugugi mitte halvemini kui mehed. Rääkimata juba siis noortest. Noortele on tee avatud igasugusele õppusele, koolidesse, tehnikumidesse ja ülikoolidesse. Nüüd õpivad kõik lapsed, enne aga käisid ainult üksikud tüdrukud koolis, kuna suurem osa jäi kirjaoskamatuiks kogu eluajaks.

Kuidas meil pärast kõike seda siis mitte kolhoosidest kinni pidada? Me mäletame, seltsimees **Stalin**, Teie sõnu ja hoiame kolhoose kui silmatera. **Nüüd alles oleme aru saanud, kuhu viivad meid kolhoosid ja mida nad meile tähendavad.**

Teie, sm. **Stalin**, seisate kõrgel ja näete kaugele. Te teadsite enne meid, et kolhoosid annavad rõõmuliku elu töötavale talurahvale ja eestkäit talunaisterahvale. Me sellest kohe aru ei saanud, kuid partei juhtis meid kindla käega õiget teed mööda. Nüüd on **meie silmad ilma ja elu peale juba avatud.** Selle eest saadamegi Teile, suure partei juhile, meie kolhoosilise tervituse.

Käesoleval aastal on meil kõigis asjus pööre paremusele

Aga nüüd kuulake, mida me sel aastal oleme saavutanud. Ärge unustage, sm. **Stalin**, et möödunud aasta oli meile raske, et alles talvel, poliitosakonna tulekuga me

likvideerisime sabotaashi ja saime looderid töötama panna.

Tänavu aastal koristasime 16.705 ha mitmesuguseid kultuure. Ei saa ütelda, et saak oleks väga kõrge, kuid siiski palju kõrgem läinudaastasest. Ei saa võrrelda. Maa on meil seesama ja tööriistadki on samad endised, kuid **muutus meie töö ja kohe muutus ka saak.** Läänud aastal andsime riigile 23.700 tsentnerit vilja, käesoleval aga — 56.618 tsentnerit. Läänud aastal jäi töötuspäeva peale mõnes kolhoosis 2 kilo, mõnes üks kilo. Mõnedele kolhoosidele andis riik abi seemnetes, hobuste toidus ja isegi inimeste toidus. Nüüd oleme seemnetega ja hobuste toiduga täiesti kindlustatud ja töötuspäeva peale tuleb 5 kilo ja 100 grammi. Üksikutes kolhoosides tuleb töötuspäeva peale palju rohkem kui 5 kilo. Kolhoos „Po-beeda“, näiteks, annab 6 kilo töötuspäeva peale, Kalinini nimeline kolhoos — ka 6 kilo, „Schirokij Putj“ — 7 kilo, kolhoos „Dshugeli“ — 7 kilo 700 grammi, kolhoos „Sorevnovanlje“ — 11 kilo.

Mitte kõik meie MTJ poolt teenitavad kolhoosid, nagu näete, ei saa ühesuguselt. Mitte kõik pole ühesuguselt töötanud, mitte kõik pole ka ühesuguselt kasvanud. Aga kui kaugele oleme jõudnud võrreldes läinud aastaga, mil söögivilja laenu tuli saada riigilt! **Kolm korda rohkem andsime vilja riigile ja viis korda rohkem saame töötuspäevale.**

Küeldada meie kolhoosidel siiski ei tule, oli võimalik saada palju suuremat saaki ja tähendab, ka palju suuremat sissetulekut. Toome Teile niisuguse fakti: talinisu mõned põllualad andsid saaki — 20 tsentnerit ha pealt, mõned aga — 6, 3 ja 2 tsentnerit. Mispärast niisugune suur vahe? Enne oleks öeldud: nii on jumal kasvada lasknud, nüüd aga teame meie selgesti, mispärast.

Kolhoosis „Kaukaas“, näiteks, andis talinisu, mille kolhoos külis 16. oktoobril, 19 tsentnerit ha pealt, see aga, mis külitati 15. novembril, andis ainult 3 tsentnerit. Näe, kus on päris põhjus. Hiline talivilja külv meie pool — on kindel hukatus viljale.

Mis oleks olnud, kui me oleks külinud enne 16. oktoobrit ja ka maad hästi harinud? Me oleksime kõik aidad vilja täis pannud! Nüüd kahetsevad paljud kolhoosnikud mineva aastast logelemist, kuid mis möödas, seda tagasi ei saa. Selleest võime rõõmuga Teile teatada, et käesoleval sügisel lõpetasime kogu taliviljade külvil 10. oktoobril — poolteist kuud varem

kui läinud aastal. Külvil omadus on palju kõrgem ja oleme külinud juba mitte 5, vaid 8½ tuhat ha. Külvilid on kattunud juba paksu orasega — lust aina vaadata.

Viljapeksu lõpetasime käesoleval aastal 25. augustil, läinud aastal aga peksime kuni hilistalveni. Nõnda kõiges: mida ka ei vaataks, kõiges tundub vahe.

Võta või peksumasinaid. Sel suvel tuli masiniste peksumasinatele otsida ja peksumasinaid parandada enne töö algust, nüüd aga, kohe kui vilja peksud, asusime peksumasinate remonteerimisele. Nad on juba praegu valmis — hakka või homme peksma. Juba sel aastal oli meil kõigis asjus pööre paremusele, tuleval aastal aga sammume veel kaugemale.

Selles, nagu oleme märkama hakanud, seisabki peamine kasu kolhoosidest, et kolhoosis võib väga kiiresti majapidamist arendada ja oma seisukorda parandada. See pole üksikmajapidamine, kus kogu oma eluaja kraabid oma maatükki ja elad ikkagi vaesuses. Kolhoosis toob iga uus jõupingutus määratusuurt kasu, annab uut edasinihkumist. Kolhoosis võime mõne 2—3 aasta vältel arendada niisugust rikkust, mida keegi iial pole uneski näinud. Sellepärast on töö kolhoosis nii rõõmurikas, et ta mitte ainult praegu juba annab palju suuremat sissetulekut, kui eraldi töötamine, vaid, peaaesjalikult, sellepärast, et ta töötab lähemas tulevikus määratusuuri sissetulekuid meile ja meie riigile tervena.

Teie, sm. Stalin, ütlesite, et lähema 2—3 aasta vältel tõusevad kõik kolhoosnikud uuele astmele ja muutuvad jõukateks... Tõsi, juba saadaksegi jõukateks, kuid sellele me peatuma ei jää. Läheme edasi. Meie kasvule pole lõppu näha. Järjest rõõmulisemaks ja rikkamaks muutub elu. Seda on juba praegu näha. Meie maa on kõige rikkam maa, kuid halvad olid tema peremehed. Ainult nüüd ulatavad temani tõelise peremehe käed, ainult nüüd hakkab maa päris tõsiselt vilja andma. Me anname linnale palju leiba ja produkte, me saame linnalt masinaid ja tehnikat, me teeme meie riigi õilmitsevaks aiaks. Elu saab töörahvale olema rõõmuks.

Aasta-paari pärast pole meie küla enam ärangi tunda

Mida võib kolhoos ära teha isegi oma enese jõududega, on näha järgmisest väikesest faktist. Me küla juurest voolab läbi väike porine jõgi Kuraa. Kasu pole temast mingisugust, kahju aga hiiglasuur. Tema soistel kallastel siginevad malaariasääsed

ja kannavad mööda külasid tõbe laiali. Sada aastat juba seisab meie küla ja pole suutnud midagi selle porise ojaga peale hakata. Aga nüüd, näe, paneb meie poliit- osakonna ülem ette väga lihtsa plaani: tammitada jõgi mitme tammiga ja luua läbivoolu järved. Siis jäävad soised kal- dad vee alla, kaovad sääsed ja nendega ühes ka malaaria. Järvedes aga hakkame kalu kasvatama. Kuid sellest on veel vähe. Tammide peale võib ehitada väiksed elektri- jaamad. Valgustame kõik meie külad ja seame sisse elektriga viljapekstmise. Kui kõik tööd teha kolhoosi jõududega, siis tuleb peale elektrijaama masinate kõik väga odav maksta ja polegi kõik see nii raske ära teha. Ja teemegi ära. **Üheskoos võib kõik ära teha.**

Meil on juba praegu olemas elektrival- gustus. Sovetskaja stanitsas seati hilju sisse elektrijaam. Tema jõul töötab kino, on valgustatud uulitsad ja 30 kolhoosnik- kude korterit. 7-daks novembriks, Oktoobri- revolutsiooni aastapäevaks, aga viiakse elektrivalgus sisse veel 100 korterisse, eest- kätt eesrinnas sammuvate lööklaste korterit- esse. Möödub aasta — kaks ja — meie külasid ei tunne enam äragi.

Niisugused on meie edusaavutused ja lähema tuleviku võimalused. Muidugi, me teame hästi, et raskusi saab meil olema veelgi. Öieti ütlesite Teie, et **head elu pole kerge kätte saada.** Kuid kõige ras- kem on ikkagi juba möödas. Kõige ras- kem oli tööd kolhoosides öieti organisee- rida, karmi töödistsipliini maksta panna ja kõiki ausalt töötama õpetada. See on meie kolhoosides juba kätte saadud. Me ei räägi, et ei saa juba enam olema loode- reid, et juba on kõik muutunud teadlikku- deks. Vanade harjumuste korp ei tule maha mitte korruga. Teine kord kisud ta ära, aga ta kasvab uuesti, ja tuleb veel ja veel kord maha kiskuda, kuni orjalik- kudest harjumustest lõpulikulult välja pole arstitud. Nii et looderitega võidelda veel tuleb. Kuid me räägime, et meie kolhoos- sides pole enam looderitele voli andmist. Meie neid ei hellita. Kui ei tööta — ei saa ka süüa, aga kui töötad halvasti, saad ka süüa halvasti ja pealekauba teen- did ära veel üldise põlguse.

Austust ja lugupidamist leiab kolhoos- sis ainult see, kel on palju töötuspäevi, s.t. see, kes ausalt töötab ja kolhoosile kasu toob. Nüüd on isegi nii, et kui noo- red abielluvad, siis küsitakse kontorigist jä- rele, kas pruudil on palju töötuspäevi, kas peigmees on lööklane:

Organiseeritud ja aus töö kolhoosides — see on peamine, mida oleme saavuta- nud. Ja kuigi meil paljugi veel puudub, kuigi me veel mitte täitsa toredasti ei ela, kuid kõik see on parandatav, kõik, mida tarvis, me nüüd juba saavutame.

Ei jää veel rahule ka klassivaenlane. Tarvis olla valvel. Veel võib temalt oodata igasuguseid paharehtitegusid. Kuid ka siin oleme peamiselt juba võitnud. Kuidas kulakud ka ei püüdnud, kuidas nad ka ei sahkerdanud, aga ei läinud nende tahtmise järele. Nad tungisid meie peale valgete bandedena 1918. ja 1919. aastatel. Ei läi- nud õnneks, nad peksti läbi. Nad agitee- risid kolhooside vastu ja levitasid igasu- guseid valesid ja väljamõeldusi. Ei kuu- latud neid. Meil on kolhoosid! Nad tun- gisid ka kolhoosidesse, tegid siin igat- moodi kahju, hävitasid loomi, rikkusid traktoreid ja masinaid. Kuid ka siin pal- jastati nad ja aeti välja. Nad soistasid tänavu aasta kevadel ja suvel: isamaaegu püüate, ükskõik te midagi ei saa, kõik läheb koera saba alla. Ei läinud ka siin asi nende moodi. **Tagasipööramist en- dise juurde ei ole. Jõed tagasi ei voola. Endist elu kulakud näha ei saa.**

Võtke, sm. Stalin, kuulda mõnesu- guseid meie hädasid ja nõudmisi

Meie siiski arvame, et mitte küllaldaselt ei pöörata tähelepanu naisterahvastele. Roh- kem eraldatakse juhtivale kohale siiski meesterahvaid, naiskolhoosnikust aga arva- takse, et ta on veel maha jäänud. See pole õige. Meil on ükskeist kolhoosi, aga seni pole meil ainustki naisterahvast-kol- hoosijuhatajat. Oleks veel kõik esimehed asjalikud, siis poleks rääkidagi, ükskõik — meeste- või naisterahvas, läheks aga töö hästi. Kuid meil on ka nõrke esimehi. Kolhoosis „Pobeeda“, näiteks, osutus esi- mees päris viletsakeseks. Võeti ametist ära, valiti uus, samuti viletsakene. Me arvame — oleks tarvis olnud naisterahvas välja eraldada. Paljud naisterahvad-briga- diirid näitasid tegelikus töös, et nad juhi- vad brigaadi paremini, kui mõni meeste- rahvas. Tarvis nad ka juhatajateks lasta.

Me palume Teid, sm. Stalin, naisterahva väljaeraldamisele kaasa aidata. Ütelge meie valitsusele ja sm. Kalininile, las tee- vad vastava otsuse, sest paljudes kolhoos- sides jäetakse naisterahvad veel silmapaari vahele.

Muidugi, meil tuleb palju õppida, et osata hästi juhtida suurt majapidamist. Ja me tahame kogu tänavuse talve pühen-

dada õppusele. Hakkame õppima üldkirjaoskust, poliitilist kirjaoskust ja agrotehnikat. Andke meile rohkem raamatuid, rohkem vihkuid, sest õppimisehimu naisterahvaste keskel on väga suur. Näiteks, **Golovtshenko** Fjokla, meie aktivist, ta on juba varsti viiekümne aastane, kuid haaras suure lustiga õppusest kinni. „Ilma hea kirjaoskusega, — kõneleb ta, — ei suuda ma brigaadiga valmis saada.“ Nii kõnelevad kõik — noored ja vanad. Niipea kui asusime ühiskondliku elu ja majanduse juhtimisele, pole haridus meie jaoks enam toreduse asi, vaid vajalik tarvidus, umbes sama, nagu vesi janusele inimesele.

Hästi olete, sm. **Stalin**, märki tabanud nende poliitiosakondadega. Nad sõitsid meile staniitsasse, ei tea kust, aitavad meid kõigis asjus ja õpetavad meid. Tarvis on külladesse rohkem saata kirjaoskajaid inimesi linnadest. Hea oleks ka naiskolhoosnikke saata ekskursioonidele, et nad rohkem näeksid meie suuri tehaseid-hiiglasi.

Ja veel tahame, sm. **Stalin**, Teie ette tuua mõned meie hädad ja nõudmised. Esimene on niisugune.

Saadeti meie staniitsast välja kulakud, kes kahju tegid ja kolhoosi ehitustööd lõhkusid, aga mis me näeme. Mõned neist tulid staniitsatesse tagasi enneaegu ja alustasid uuesti oma lõhkumistööd. Läinud aasta kulaklikus sabotaashis oli tegutsemas näha palju niisuguseid tagasitulnuid. Me nõuame, et kulakuid tagasi ei lastaks senikaua, kuni nad pole endid parandanud ja arusaamisele jõudnud, et endisele elule tagasipööre on võimata. Et nad ei sõidaks meie kolhoosilist ehitustööd lõhkuma. See on meie esimene nõudmine.

Teine on **tööstuskaupade** kohta. Ei maksa rääkida, kaupu on nüüd palju rohkem. Näe, meil kooperatiivis on riulid täis. Kuid häda on selles, et kaubad pole mitte alati vastavad. Kaupu on palju, aga osta pole mõnikord mitte midagi, pole maitse järele. Ja peaasi — omadus on halb. Meid ei rahulda juba enam see, et oleks seal, ütleme, mingisugunegi sitsirite, mingisugusedki saapad või poolsall, vaid et kõik oleks hea ja kõrge omadusega. Kui juba satiin, siis olgu päris satiin, sall — siis päris sall, saapad — siis päris saapad, ei hing rõõmu tunneks.

Me ise võitleme nüüd väga omaduse eest. Muidugi, me oleme veel võlgu töölistele. Me peame andma rohkem leiba, liha, võid ja kõike muud. Me peame suurendama ja paremustama kolhoosilist tootmist, kuid lasku ka vabrikud parema omadusega kaupu välja. Halvast omadu-

sest pole kasu kellelegi. Kas võivad meie tehased häid traktoreid, häid automobiile teha? Meil töötavad Stalingradi traktortehase traktorid ja Stalini nimelise tehase automobiilid, töötavad hästi, nii et lust näha. Kas tõesti meie vabrikud pole õppinud tegema head satiini, kõvu saapaid või puhtaid, mitte prakeeritud klaase?

Ja eriti **seebi** suhtes. Ei jatku, sm. **Stalin!** Seepi tarvitab küla praegu palju rohkem, kui enne. Me tahame elada puhtuses, kultuursuses. Valmistagu meie vabrikud rohkem head seepi, eriti tualettseepi, lõhnaseepi. Tualettseebist on kõige suurem puudus.

Lõpuks, kolmas meie nõudmine — **posti** asjas. Post töötab meil veel halvasti, väga pikaldaste tempodega. Teda tuleb üleliidulises ulatuses taga ergutada, et ajalehed ja kirjad hiljaks ei jääks. Meie staniitsa on 35 kilomeetrit raudteest, aga ajalehed jõuavad meile viiendal, kuuendal päeval. Seda hea tee puhul. Kuhu see kõlbab?! Ajalehed ei tohi hiljaks jääda. Meie, naisterahvad, oleme väga huvitatud ajalehtedest, sest me tahame teada mitte ainult meie kolhooside asjust, vaid ka sellest, mis sünnib kogu maal, kogu ilmas.

Oleme, näe, lugenud ajalehti ja kuulnud koosolekutel, et Saksamaal püüavad fashistid, kes praegu on võimu juures, tirda töötavat naisterahvast tagasi kööki, pottide ja mähkmete juurde, et ta millegi muu vastu enam huvitust ei tunneks. See paistis meile imelikuna. Kultuurne rahvas nagu, aga tahavad naisterahvast hoida pimeduses ja orjuses. Me mõtleme, et see ei lähe neil korda, nagu meie kulakutelgi. Käänab töörahvas fashistidel veel kaela.

Sügavasti on revolutsiooni ader meie elu ümber künnud

Nüüd aga, sm. **Stalin**, me plaanitseme, kuidas saaks naiskolhoosnikke rasketest oludest vabastada, kuidas oma rasket elu kergendada, et veel rohkem ühiskondlikusse asjasse ja valmistusse tungida.

Meil on olemas juba lastesõimed, on olemas juba lasteplatsid. Kogu suve läbi meie lapsed, rinnalastest kuni 14-aastasteni, olid ja kasvasid lastesõimedes ja -platsidel. Rinnalaste jaoks organiseeriti sõimed põllul, kus emad töötasid. Mõtleme nüüd selle üle, kuidas seda asja kindlustada ja paremale järjele seada. Tarvis laste asutused teha eeskujulikkudeks, et lastel oleks seal parem kui kodus. Kolhoosid ei pea selle peale rahasummasid kokku hoidma. Igasugused kulutused teevad endid tasa, sest naisterahvad, kui neil käed

on vabad lastest, võivad paremini töötada ühiskondlikus majapidamises.

Tänavu me muidugi ei suuda veel ehitada uusi hooneid lasteasutuste jaoks, aga niipea kui jõukamaks saame, ehitame üles ja seame sisse kõik nagu tarvis. Mõtleme, et läheb korda seda teha juba tuleval aastal.

Plaanitseme praegu ka veel muud: **ühiskondlikke pesumaju**. See asi on külas veel koguni uus. Kuid uudsus meid ei kohuta. Tarvis on igas kolhoosis, õigem igas brigaadis, organiseerida ühiskondlikud pesumajad. Ja seda teha pole sugugi raske. Räägitakse, et olevat niisugused pesumasinad, mis ise elektriga pesu pesevad, väänavad ja kuivatavad. Noh, me saame seni ka ilma pesemismasinata läbi. Tulevikus jõuame muidugi ka masinateni, praegu aga on tarvis ainult paar väikest katelt, mõned künad, triikraud — ja ongi kolhoosiline pesumaja valmis. Kas see siis nii raske on sisse seada.

Me tunneme endis nüüd suurt jõudu. Meie pole üks, meiega on töörahvas, meie eest seisab kommunistlik partei, meie eest on riik. Kogu maa on meie! Kas on ilmas niisugust asja, mida meie, töörahvas, ei suudaks korda saata!

Läheneb suure Oktoobrirevolutsiooni aastapäev. 16 aastat on nõukogudevõim juba olemas. Palju vett on nende aastate vältel ära voolanud. Sügavalt on revolutsiooni ader meie elu ümber künnud. Kulakiline umbrohi tema peal enam kasvama ei hakka. Me seisame kindlalt sotsialistliku maa peal ja vaatame julgelt tulevikku. Homne päev on meie jaoks selge. Me usume täiesti Teid ja kogu enamlikku parteid. Viige meid kindla käega leninlikku teed mööda. See tee on miljonite inimeste

praktilas järele proovitud. Me läheme Teie järele ilma tagasi vaatamata.

Meie, külanaiaterahvad, kes olime kõige rönutumad rõhututest tsaari-Venemaal, räägime Teile: **vana elu juurde tagasipööret ei ole!** Kui kapitalistid veel mõtlevad meile peale tungida, siis mõtelgu selle üle hästi järele. Me oleme valmis palumatuid võõraid vastu võtma. Me saadame maa endi mehed, pojad, vennad Nõukogudepiire kaitsma. Kui tarvis, võtame isegi sõjariistad kätte ja kaitseme oma maad, kus ehitatakse õnnelikku, rõõmsat elu töörahvale.

Võtke, sm. **Stalin**, vastu meie palav tervitus. Soovime Teile head tervist kauadeks aastateks. Andke meie tervitus edasi sm. **Kaganovitshile**, kes suvel meie staniitsas käis, ja ka Nadeshda Konstantinovna Krupskajale.

Kolhooside „Sovetski Paharj“, „Kavkaas“, „Sarja“, „Bolshevik“, „Schirokij Putj“, „Pobeeda“, „Sorevnovanije“, „Dshugeli“, „Novõi Putj“, Kalinini nimelise ja kommuuna „Proletarskaja“ naiskolhoosnikkude volitusel.....

Toimetuselt

See ülaltoodud kiri on üks huvitavamatest meie päevade dokumentidest. Ta on hiilgavaks tõenduseks ja illustatsiooniks seltsimehe Stalini sõnadele kolhoosnikkude-lööklaste kongressil, et „naiaterahvas kolhoosis on suur jõud“.

Selle kirjaga peavad tutvunema tingimata kõik naiseltsilised kolhoosides ja ka üksikmajapidamistes.

Teda tuleb tingimata kollektiivselt kolhoosi punases nurgas ehk lugemiseoas lugeda ja sealsamas läbi arutada, kuidas tõsta naiseltsiliste olukorda ja kuidas nende seas tööd organiseerida oma kolhoosis ja kuidas tõmmata tööle ka töötavaid talunaisi üksikmajapidamistest, neid ümber kasvatada kolhoosi astumiseks. „Naistöölise ja naiskolhoosniku“ toimetuse palub seltsilisi aktiviste kirjutada, kuidas teie selle kirja läbi arutasite, missuguseid ettepanekuid tegid naiskolhoosnikud, kuidas teie otsustasite oma kolhoosis tööd organiseerida jne.

Ainult kolhoosides vabaneb naine täiesti, sellest on aru saanud Tikopesa naiskolhoosnikud

Tikopesa külanõukogus, Kingisepa raioonis, on naiseltsilised täie teadvusega aktiivselt uue kolhoosilise elu loomisele asunud. Kolhoosilistest valmistusest võtavad osa kõik naised ja isegi vanaeided. Kolhoosides „Algus“ ja „Võitlus“ on naiskolhoosnikud oma vahel sotsialistlikku võistlusesse astunud. Peale selle võistlevad võistluses üksikud naiseltsilised oma vahel. Oktoobri XVI aastapäevaks premeeriti 16 naiseltsilist eeskujuliku töö eest. Premeeritud said naiskolhoosnikud: Anna Trellmann, Ksenja Tujeva, Minna Mauermann, Anna Sintal, Emmi Priks, Juuli Kirohainen, Marie Lippvars, Allide Mauermann, Rosalie Kastan j.t. Üksikmajapidajatest premeeriti Anni Aukiri.

Ehitades uut elu, võitlevad naiseltsilised aktiivselt klassivaenlaste vastu, kes püüavad kolhoosilisele elule takistusi teha, sest naiseltsilised teavad, et ainult kolhoosides vabaneb naiaterahvas täiesti ja

saab uueks inimeseks, kes on suuteline looma uut paremat ühiskonda — sotsialismi.

Oktoobripühadeks „organiseeriti“ „Võitluses“ elav-ajaleht, kus näidati kolhoosist saavutusi, kus kujutati agaramaid kolhoosnikke lööklasi ja piitsutati naha-hoidjaid.

Tikopesa naiseltsilised teavad ka, et ilma teadmisteta, ilma hariduseta sotsialismi ehitada ei saa, sellepärast võtavad nad poliitringi õppusest agaralt osa.

Ainult oma ajakirjaga „Naistöölise ja naiskolhoosnik“ ei ole Tikopesa naised kindlat ja alalist sidet loonud. Ka ei telli kõik veel oma ajakirja. Vaja, et 1934. aastal oleks iga naiskolhoosnik, iga nais-üksikmajapidaja „Naistöölise ja naiskolhoosniku“ tellija ja et naisaktiiv astuks tihedasse sidemesse oma ajakirjaga, saates talle sõnumeid kolhoosi elust.

Ellisabeth Maslova

Ajakirjandus on partei kõige teravam ja kõige tugevam sõjariist

„Naistöölise ja naiskolhoosniku“ ülesanded

Teine viisaastak seab meie ette klassita ühiskonna ehitamise ja töö omaduse tõstmise kõikidel aladel. Need ülesanded nõuavad kogu töörahvalt klassilist valvelolekut, püsivat jõupingutust uuema tehnika omastamises ja poliitilise ning kultuurharidusliku taseme tõstmises.

Ajakirjandus on tööliiklasi kõige teravam ja kõige tugevam sõjariist ülesannete eest võitlemises. Ainult ajakirjanduse läbi võib kõige kiiremas korras masside tähelepanu nende ülesannete täitmiseks mobiliseerida.

Ainult ajakirjanduse läbi võib kiiremas korras ühe tehase, kolhoosi kordaläänud katseid tuhandetele teistele vabrikutele, tehastele, kolhoosidele ja sovhoosidele üle anda.

Ainult ajakirjanduse läbi võivad miljoneid töörahva hulga kiiremas korras teada saada oma partei ja valitsuse otsuseid.

Ajakirjandus mobiliseerib töötavaid hulki tänapäeva küsimuste ümber.

Kuid ajakirjandusel on siis väärtust, kui ta massidesse ulatab.

„Naistöölise ja naiskolhoosniku“ tähtsus on eestlastest töötavate naiseltsiliste hulgas eriti suur.

„Naistöölise ja naiskolhoosniku“ pealüüsed on:

1. Kaasa aidata lugejate poliitilisele ja kultuursele kasvule.

2. Selgitada naistöölisele ja naiskolhoosnikkudele ülesandeid, mida sotsialistlik ehitus seab partei ja tööliiklasi ette, organiseerida nende tegevust ülesannete läbiviimiseks. Ajakirja veergudel võidelda uute sotsialistlikkude töö vormide ja meetodite eest, võidelda töö omaduse tõstmise eest ja naiskaadrite kvalifikatsiooni tõstmise eest nii suurtööstuses kui sotsialistlikus põllumajanduses.

3. Ajakirja veergudel kajastada sotsialistliku küla ümberehitust, naiskolhoosniku elu-olu parandamist, kolhoosilises valmistuses väikeeraomaniku ümberkasvamist teadlikuks sotsialistliku ühiskonna liikmeks — uueks inimeseks.

4. Teha internatsionaalset kasvatustööd naiskolhoosnikkude ja üksiktalupidajate seas.

5. Kaasa aidata elu-olu ümberehituses ja kultuurirevolutsiooni lõökülesannete täitmises.

Ajakirja ülesanne seisab selles, et oma veergudel naistöölisele ja naiskolhoosnikkudele selgitada kõiki uusi küsimusi, mis nende ette kerkivad.

Ajakirjal on järgmised osakonnad:

1. **Poliitiline** osakond selgitab meie partei ja valitsuse poliitikat linnas ja maal ning teeb ülevaateid rahvusvahelisest seisukorrast.

2. **Põllumajanduse** osakond tutvustab küla sotsialistliku ümberehitusega, kolhooside ja sovhooside töö ja elu-olu sotsialistliku ümberkorraldusega, töö omaduse tõstmisega, valgustades üksikute kolhooside elu enesekriitika tule all. Ajakiri paljastab klassivaenlase võitluse uusi meetodeid ja võtteid proletariaadi diktatuuri vastu, õhutab naiseltsilisi aktiivsele klassivõitlusele. Ajakiri annab oma veergudel üle paremate kolhooside saavutusi. Selles osakonnas mahutatakse ka agronoomide vestlusi, mis aitavad naiskolhoosnikkudel omastada tarvilikke agrotehnilisi teadmisi.

3. **Internatsionaalne** osakond valgustab naistöölise ja töötavate talunaise elu ja nende võitlust valitseva kapitalistliku korra vastu välismaadel, eeskätt valges Eestis.

4. **Kultuur-eluolu** osakond. Selle osakonna lehekülgedel lahendatakse ÜK(e)P keskkomitee ja nõukogude valitsuse otsuseid elu-olu ümberkorraldamise küsimustes. Selles osakonnas lahendatakse laste ühiskondliku kasvatus ja perekonna kasvatus küsimusi ning uue kooli ja selle politehniseerimise küsimusi. Samuti lahendatakse nendel lehekülgedel töötavate naiseltsiliste kvalifikatsiooni tõstmise küsimusi.

Tervishoiu, ühiskondliku toitumise, koöperatsiooni ja teised eluolulised küsimused leiavad kajastust selles osakonnas. Asetades usuvastaseid tükke, aitab ajakiri naistöölistel ja naiskolhoosnikkudel vabanda usu mürgitavast mõjust.

5. **Ilukirjanduslik** osakond tutvustab meie ja maailma paremate kirjanikkude juttudega ja luuletustega, mis näitavad naistöölise ja -kolhoosnikkude osa sotsialistlikus ehituses, õhutades neid aktiivsemalt võitlema uue elu-olu sotsialismi eest, ning mis tutvustavad proletariaadi võitlusega kapitalistlikkudel maadel, eriti valges Eestis.

(Vaata lõpp kaane 4. lhk.)

Käsitöö-osakond toob praktilisi näpunäiteid, kuidas odavamalt ja kasulikumalt oma perekonnas ja majapidamises üht ehk teist asja valmistada,

Peale selle töö, mis ajakirja kaudu saab tehtud, teeb „Naistöölise ja naiskolhoosniku“ toimetus veel poliitmassilist tööd naiseltsiliste seas nii linnas kui maal. Toimetus kutsub vahetevahel kokku naistööliste ja naiskolhoosnikkude nõupidamisi valmistuslike küsimuste üle.

„Naistööline ja naiskolhoosnik“ kasvatab naismassisid poliitiliselt ja organiseerib neid ülesannete täitmisele, mis partei ja valitsus üles seab.

Kõik see teeb ajakirja „Naistöölise ja naiskolhoosniku“ tähtsuse meile arusaadavaks.

Kuid et ajakiri osutuks tõelikuks masside kasvatajaks, on vaja, et iga naistööline, iga naiskolhoosnik ja -üksikmajapidaja loeks teda. Vaja, et organisatsioonid, kes on huvitatud naistööliste ja naiskolhoosnikkude poliitilisest kasvatuses, aitaksid ajakirja kätte toimetada igale naistöölisele, igale naiskolhoosnikule. Vaja, et ajakirja ümber koonduks massiline töö.

„Naistöölise ja naiskolhoosniku“ allahindamine kohtadel, ühiskondlike organisatsioonide lohakas suhtumine ajakirja

levitamises oma asutuse naiseltsiliste seas näitab nende organisatsioonide poliitmassilise töö nõrkust. Senini pole Lenigradi vabrikutes ja tehastes ning E. T. Haridusmajas ega maal kolhoosides ja sovhoosides „Naistöölise ja naiskolhoosniku“ tellimisele ega levitamisele väärilist tähelepanu juhitud.

Tähtis osa ajakirja tellimise hoogtöös langeb „Edasile,“ „Kommunaarile“ ja kohalikkude lehtede eestikeelsetele lehekülgedele. Need ajalehed peavad agitatsiooni tegema „Naistöölise ja naiskolhoosniku“ tellimise eest.

Ajakiri on tööliklassi terav sõjariist, kuid ta on terav siis, kui ta massidesse tungib.

„Naistöölist ja naiskolhoosnikku“ peab iga naistööline, iga naiskolhoosnik, -üksikmajapidaja ja koduperenaine tellima.

„Mitte ühtegi lõõklast ilma „Naistöölise ja naiskolhoosnikuta“!

1934. aastal ei tohi ühtegi naiseltsilist olla, kës ei loe oma ajakirja.

Aidates „Naistöölise ja naiskolhoosniku“ levitamisele kaasa, aidad sa tema poliitkultuurilisele kasvule kaasa.

**„Naistöölise ja naiskolhoosniku“
toimetus.**

„РАБОТНИЦА И КОЛХОЗНИЦА“ № 54-55.

(Ежемесячный журнал на эстонском языке.)

Ответственный редактор: С. Аллерман. Технический редактор: С. Кирш.
Издание № 167. Сдано в набор 8/XII 1933 г. Подписано к печати 19/XII 1933 г.
Формат 74×105. 2 печ. листа. Кегль 10. 1 печ. лист 85.312 зн. Всего 170.624 зн.

Изд. «КЮЛЬВАЯ», Ленинград, 31, ул. 3-го Июля, 48.

Ленгорлит 32340. Тираж 1000 экз. Заказ № 4727.
Тип. „Кюльвая“, Ленинград, ул. Дзержинского 49.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU